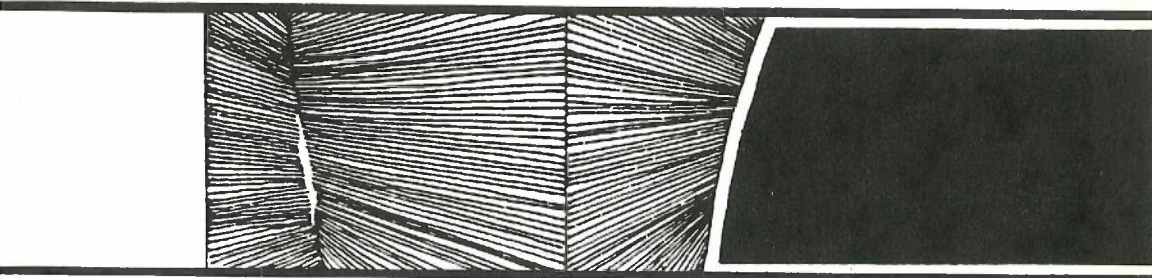

Hizkuntz ukipen-egoeran
hizkuntzak lortzearen
psikolinguistika

Gai monografikoa

SARRERA

Lan honek «*Adquisición de segundas lenguas en situación de lenguas en contacto. Un análisis psicolingüístico*» doktoradutzarako tesiaren laburpena eskaintzen du. Tesia Maria Jesus Espik egina da, Maria Jose Azurmendi irakaslearen gidaritzapean, eta 1989ko apirilean defendatu zuen Euskal Herriko Unibertsitatean.

Ikerketaren aztergaia hainbat bigarren hizkuntza ukipen-egoeran (5) (edo elebitasun sozialean, Azurmendik 1981ean emandako definizioaren arabera) lortzeko prozesua zen; hain zuzen ere, gaur egun Euskal Herriko Elkarte Autonomoan benetan ematen den egoeran (Euskal Herriaren barnean edo Euskal Hizkuntz Komunitatean).

Eskura daitezkeen bigarren hizkuntzez ari garenez, argi berezi nahi ditugu gure hizkuntz ukipen-egoeran dauden hizkuntzak eta hizkuntza arrotzak edo hemen-go hizkuntz ukipen-egoeran ez daudenak.

Zehazki, hizkuntz gehiengoko subjektuak aztertuko ditugu, hots, lehenengo hizkuntza espainiera edo gaztelera dutenak, eta nola eskuratzen dituzten hauek euskara, gizarte honetan ukipen-egoeran dagoen hizkuntza bat, edota frantsesa eta ingelesa, ukipen-egoeran ez dauden hizkuntza arrotzak. Gure ustea da alderdi berdinak eta desberdinak aurkituko ditugula bi mota horietako hizkuntzen eskurapen-prozesuetan.

OHoko 5. eta 8. ikasturteetako ikasleak ditugu aztergai, 11 eta 14 urteko gazte-txoak, bigarren hizkuntza eskuratzeko bide nagusia eskolan dutenak. Beraz, eskolan lortutako haur-elebitasun kontsekutiboaz ari gara, Hamers eta Blanc-en 1982ko sailkapenari jarraituz.

Eskola-adin hori eta eskola-giro hori hartu ditugu geure lanean aztergai, bi eginkizun hartzen ari delako gaur egun eskola bere gain: alde batetik, irakaskuntzaren demokratizazioa, gure gizartean elebitasun orekatuaren zabalkundea sustatuz, eta, bestetik, modernizazioa, hainbat hizkuntza arrotzen eskurapena ahalbideratuz, esate baterako. Euskara gaur egun bere estatusaren birdefinizioan bizi da, hiztunen kopurua handitzeko eta barruti gehiagotara zabaltzeko kanpainak eginez. Adituen iritziz, beharrezkoa da hizkuntza hori obligaziozko hezkuntz programetan sartzea berreskuratu nahi bada; beharrezkoa, nahiz eta erabat normalduko duen bermerik ez eskaini.

Frantsesa, eta batez ere ingelesa dira, jakina denez, gure hezkuntz sisteman gehien itsatsitako hizkuntza arrotzak. Hortik dator hizkuntza horien eskurapen-prozesua, euskararenarekin erkatuz, ikertzearen garrantzia.

Disziplina anitzeko ikuspegitik ekin diogu ikerketari, psikosoziolinguistikarenetik oraingoan, alderdi linguistiko, soziologiko eta psikosozilogikoak arakatuz; ezinbesteko jotzen bait ditugu hizkuntz fenomenoak orokorrean eta berauen eskurapenekoak prezeski ulertzeko.

Bestalde, gure ustez, lagungarri gerta dakioke jendeari bigarren hizkuntza desberdinen eskurapen-prozesuen ezagutza psikosozial sakonagoa izatea; errazagotu egingo bait lizkioke bai elebitasun soziala bai norberaren eleaniztasunera iristeko bideak, honek maila guztietan dituen abantailekin.

Hizkuntz ukipen-egoeran hizkuntzak lortzearen psikolinguistika

M.J. Azurmendi/M.J. Espi

1. Sarrera

2. Oinarri teorikoak

- 2.1. Psikosoziolinguistika kanadiarra
- 2.2. Gizarte-psikologia eta hizkuntza. Bristol
- 2.3. Laburbilduma

3. Ikerketa enpirikoa

- 3.1. Lan-hipotesiak
- 3.2. Emaitzak
 - 3.2.1. Lan-hipotesiei dagozkien emaitzak
 - 3.2.2. Emaiza linguistikoak
 - 3.2.3. Beste zenbait emaitza

4. Ondorioak

- 4.1. Eskuratzeko dagoen bigarren hizkuntzari (H2) buruz
- 4.2. Jarraitutako hizkuntz erduei buruz
- 4.3. Ikertu diren bi adin-taldeei dagokienez
- 4.4. Azkeneko gogoetak. Geroari begira

5. Oharrak

6. Eranskina: Hizkuntz errendimenduaren (RL) ezaugarriak

7. Aipuak

1. SARRERA

Hemen laburbildutako lan hau (1) bi zatitan banatu da: oinarri teorikoak eta ikerketa enpirikoak.

Lehen zatia ren hasieran ikuspegi multidisziplinarraren eta interdisziplinarraren beharra azaldu eta defendatzen da, eta ikuspegi psikosoziolinguistikoa egokitzearen premia azpimarratzen hizkuntza orohar ikertzen duten lanetan eta bigarren hizkuntzaren eskurapenaz dihardutenetan bereziki.

Gero, hizkuntzaren lorpena analizatzen dugu, ikuspegi desberdinetatik analisatu ere, bigarren hizkuntzen eskurapenaren azalpenari buruzko teoria eta ereduak heldu aurretik.

Bigarren atal hau da zabalena, bigarren hizkuntzen eskurapenari eskainia. Aurreko lanen arabera, eskurapen horretan zerikusi duten aldagai-mota desberdinak aztertzen ditugu lehenengo eta hainbat eskolak eskaini dituen esplikazio-ereduak gero. Ekarpen horiek guztiak eskema bakar batean sartzen saiatuko gara azkenik. Eskema hori dateke guk geure egiten dugun eredu teorikoa eta ikerketa honetako oinarri teoriko moduan erabiliko duguna. Bi zutabe teoriko dira funtsean gure eskema bateratzaile honen iturriak:

— Giles eta Bristol-eko Eskola (Psikologia sozial europarra eta Hizkuntza).

— Psiko- eta Soziolinguistika kanadiarra; izen zabal honetan bildu nahi ditugu hizkuntzaren ikerketan lurralde hartan eman diren idazle asko eta garatu diren hainbat teoria.

Gero ikertuko ditugu xehekiago bi zutabe teoriko horiek eta aukeratzeran eraman gaituzten arrazoiak.

Aurreko lanketa teorikoaren aldean nolarebait autonomoak diren bi kapitulu osatuko dute alderdi teorikoa. Hemen sartu beharrekoak iruditu zaizkigu, hala ere, ikerketa enpirikoaren markoa bere osotasunean argiagi ikusteko bidea ematen bait dute.

Lehenengoa euskarak gizartean duen

egoeraren analisia da; hori da gurean hizkuntz ukipenean dagoen hizkuntza minoritarioa. Beronen garapen historikoaren agerpen labur bat emango dugu eta gaur egungo errealitatearen azalpen xehetuagoa, Giles, Bourhis eta Taylor-en (1977) bizitasun etnolinguistikoko (3) eskema teorikoaren arabera, demografi datuak eta estatus eta erakundeen babesari buruzkoak erabiliz. Eskema hori probetxuzkoa da, gure lan honetan ikertuko dugun hizkuntza minoritarioaren erreferentzi marko soziohistoriko bat ematen bait digu, ingeles eta frantsesarena (hizkuntza arrotzak) ez bezalakoa, gure ikerketa-lanean ditugun lan-hipotesi nagusienetako baten haritik. Hala guztiz ere, garrantzi handiakoa izan arren, ez dugu marko hori azalpen honetan aipatuko.

Bigarren kapitulu gure ikerketako lau hizkuntzen (frantsesa, ingelesa, espainiera eta euskara) hizkuntz analisi kontrastiboa egin da, morfologiaren aldetik egin ere. Horrela, hizkuntz eskurapena analizatzeko zein alderdi linguistikoa aukeratu ditugun azaldu nahi izan dugu eta, era berean, ikertutako bigarren hizkuntzen lorpenak batzuk besteekin erkatzeko oinarri aski homogeneoak ezarri.

Alderdi enpirikoa populazioaren eta ikerketa honetan erabilitako analisi estatistiko-informatikorako tekniken azalpenarekin hasten da.

Gero, lana bere osoan gidatuko duten hipotesiak ezartzen dira.

Hurren, aurkitutako emaitzarik orokorrenen berri emango da eta, bukatzeko, lortutako ondorio nagusiak eta azken gogoeta batzuk.

Geure lanean zuzenean aipatutako bibliografia bakarrik emango dugu, azken oharretan sartuz.

Bukatzeko, ohar dezagun laburpen honetan bakar-bakarrik azalduko ditugula hizkuntz ukipen-egoeran bigarren hizkuntzen eskurapenean garrantzizko jotzen ditugun zertzeladak eta berauek ulertzeko ezinbestekoa dena.

2. OINARRI TEORIKOAK

Bi helburu ditu ikerketaren lehen atal honek:

— Lehenbizikoa, gure lan enpirikoari oinarri teorikoa ematea, orain arte erabili izan diren eredu psikosoziolinguistikoen ikuspegitik hizkuntzaren eta bigarren hizkuntzen arazoetara hurbilduz. Eredu horien artean bi erreferentzi marko azpimarratuko ditugu: kanadiarra eta Bristolekoa.

— Bigarrenekoa, gero lan enpirikoan erabiliko dugun geure eredu teoriko propioa ezartzea, lehen aipaturiko bi erreferentzi marko horietan erabili diren eredu psikosoziolinguistikoetan berezita aurkitutako aspektuak bateratzen saiatuz.

2.1. Psikosoziolinguistika kanadiarra

Esan dugunez, azken 30 urteetan Kanadan ekinaren ekinez burututako ikerketa psiko- eta soziolinguistikoek emango digute oinarri teoriko nagusia.

Gardner eta Lambert-ek 1959tik 1972ra bitartean burututako ikerketak izan dira tradizio horren abiapuntuetako bat.

Idazle horiek diote bigarren hizkuntzaren eskurapena fenomeno psikosozilogiko zentrala dela; horretan ez bait da bakarrik informazio berria lortzen, baizik baita beste komunitate etnolinguistiko bateko zenbait elementu sinboliko ere, norberaren bizigunean txertatuko direnak.

Horrela adierazi nahi dute eragile oinarritzkoa dela inguru kulturala, bai nortasun sozialarena bai lortutako elebitasun-motarena. Inguru soziokulturalaren eta bertako hizkuntzen estatus erlatiboaren arabera, Lambert-ek (1974) bereizten ditu:

— Elebitasun gehitzailea: bi hizkuntzak eta kulturak estimatuak badira eta gizabanakoaren garapenean ekarpen positiboak baldin badituzte.

— Elebitasun kentzailea: hizkuntza bat estimatua baldin bada eta bestea

ez, eta elkarrekin gatazkan baldin badaude, ondorio ezkorrak izan ditzakete gizabanakoaren ezagumenean eta, kasurik larrienetan, nortasunaren garapena oztopatu.

Honela garbi utzi da analisiaren lehen maila: soziala.

Bigarren maila norbanakoarena da, hots, psikologikoa. Elkarrekin loturarik gabeko bi faktore daude hemen tartean, bigarren hizkuntzaren eskurapena mugatzen dutenak. Alde batetik, adimenari eta gaitasunari dagokiona, hau da, hitzeko-adimena (5) edo hizkuntz gaitasunak. Bestetik, psikosozilogia: nortasun kultural eta etnikoa, sinisteak, estimazio eta itxaropenak, jarrerak, motibazioa eta bigarren hizkuntzak sortzen duen herstura.

Badute bi faktore-mota horiek loturarik eskuratutako hizkuntz gaitasunaren zenbait alderdirekin: lehenengoak ezagutza akademikoarekin eta bigarrenak komunikaziorako gaitasunarekin.

Bigarren hizkuntzen eskurapenaren ikerketetan alderdi psikosozialari ematen dioten garrantzia da Gardner eta Lambert-en ekarpenetan handienetako bat. Horren barruan gauzak ulertzeko bidea maizen ematen duten aldagaiak dira motibazioa, jarrerak eta egoerak sortutako herstura.

Bi osagai ditu motibazioak, Gardner-ek (1985) dioenez: osagai energetikoa, hau da, bigarren hizkuntza ikasteko desioa eta horretarako ahalegina, eta noranzko osagaia, hau da, motibazioaren nondik-norakoa edo bigarren hizkuntza ikasteko arrazioen zer-nolakoa.

Orientazioa ere bikoitza izan daiteke horien ustez: instrumentala, bigarren hizkuntza ikasteko arrazoi pragmatikoa edo norberaren onura denean, eta integratzailea, eskurapenaren xedea beste talde etnikora psikologikoki hurbiltzea denean.

Jarrera hitzak subjektuaren eta objektuaren (dela fisikoa, dela soziala) arteko erlazioa mugatzen duen kons-

truktoa adierazten du, eta subjektuaren portaera edo esanetatik ondorioztzen da.

Hiru osakin ditu Harding-en (1954) definizioan: ezagutza, nahimena eta portaera.

Gardner-en ustez (1985) garrantzi handia dute jarrera sozialek bigarren hizkuntzaren lorpenean, motibazioaren euskarri bait dira.

Idazle honek berak esanahi handikotzat dauzka bigarren hizkuntzaren lorpenean zenbait errealitateri buruzko jarrerak; hona hemen errealitate horiek: bigarren hizkuntza bera, hizkuntza hori duten talde eta hiztunak, kanpotarrak orohar, hartutako klaseak, irakasleak eta jarraitutako programak.

Autore hauek aintzakotzat hartzen dituzte bigarren hizkuntzaren eskurapenaren ingurune psikopedagogikoko aldagai horiek eta hezkuntza formalean eskuratzen denean emandako tratamenduari dagozkionak. Hori isladatzen dute Gardner-ek aurkeztutako ereduak eta Kanadan murgil-programare-

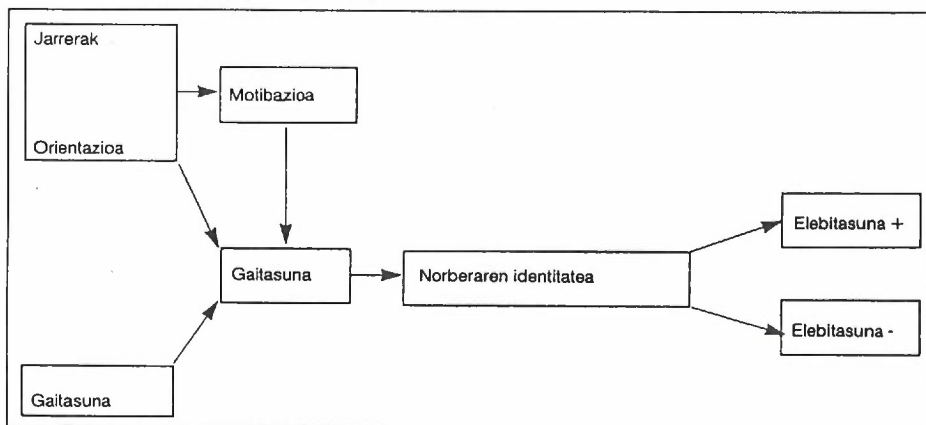
kin egindako lehenengo esperientziaren oinarri teorikoak ezarri zituen psikologo-taldea Lambert eta Penfield-ek elkarrekin osatu izanak. Programa hori 1965ean hasi zen Montreal-en «Saint Lambert programa» izenarekin.

Bigarren hizkuntzaren eskurapenean erabakiorra da subjektuak H2-ren eta horrekin zerikusia duten ekintzen aurrean jasaten duen herstura ere.

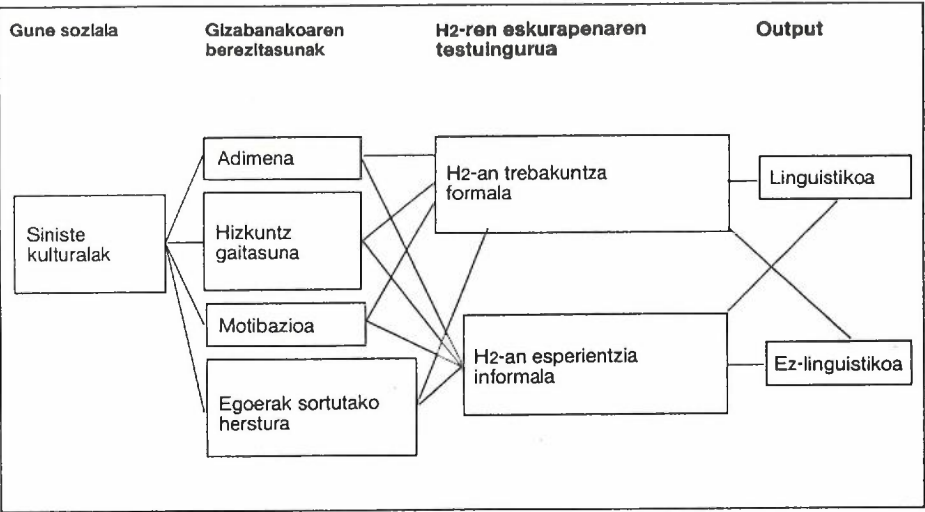
Azkenik, adierazten dute elebiduntze-prozesua ez dela bakarrik hizkuntz ezagutzak lortzea; aitzitik, emaitza paralinguistiko eta psikosozialak ere badaudela, baita feedback-ik ere ikaslearen motibazioan, jarreran eta identitatean. Horrela osatzen da psikosoziolinguistikaren jira osoa.

Sakonki ikertuak izan dira eredu hauek, eta esparru geopolitiko desberdinetan lortutako emaitzen euskarri enpirikoa ere badute; horregatik uste dugu, hasieran Kanadako eleaniztasun-egoerari egokituak baziren ere, gurerako ere azalpen-balio apur bat izan dezaketela.

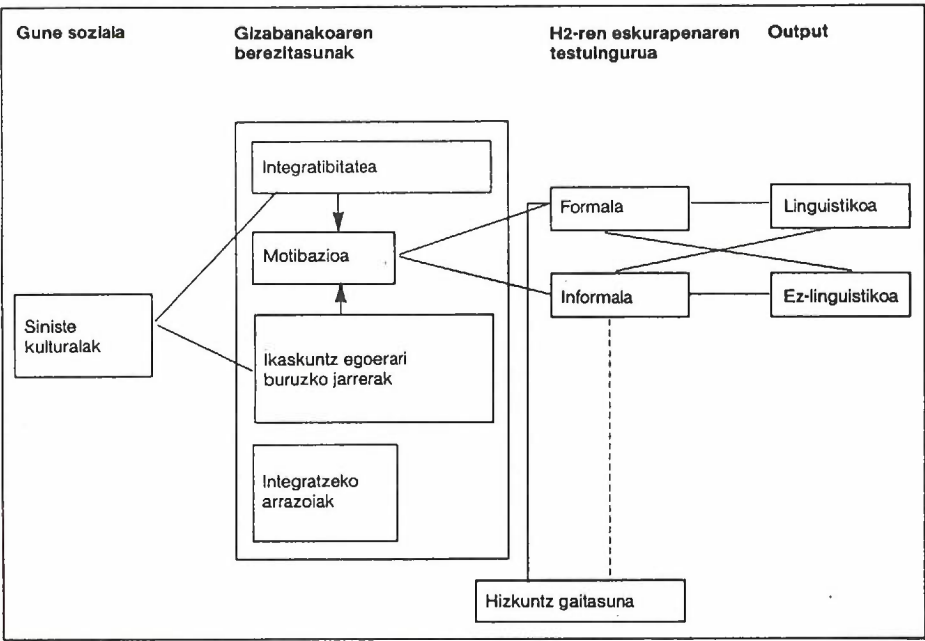
• Lambert (1974): eredu soziopsikologikoa (•1)

• Gardner (1979): eredu soziohezitzailea (*2)

• Gardner (1984): eredu soziohezitzailearen ekintzabidea (*3)

Lambert eta Gardner-en ondorengo idazleek beren eredu propioak landu dituzte, haien hasierako planteamenduetatik abiatuz eta zenbait xehetasun erantsiz.

Horrela, Clement-ek testuinguru sozialaren ereduak prestatu zuen 1980an. Motibazioa eta ingurunekeko elementu kulturalak dira teoria honen osakin nagusiak.

Bi indarren arteko tirabirak sortzen du bigarren hizkuntzaren eskurapenean hasierako eragilea: beste komunitate etnolinguistikokoan integratzeko gogoaren indarrak eta horretan erabat irentsia izateko beldurrak. Hortik aterako da beste taldearengana hurbiltzeko ala harengandik itzurtzeko desioa.

Subjektua kultura bakarreko esparruan bizi baldin bada, indar honek bakarrak izango du eragina motibazioan; baina, kulturantzeko esparrukoa baldin bada eta etnien artean harremanak izateko modurik baldin badago, segun eta harreman horiek nolakoak diren eta zenbateko maiztasunez ematen diren, bigarren motibazio-indar bat sortuko da, eta norberaren gaitasun linguistikokoan konfidantza-maila bat; hauek erabakiko dute, lehengo motibazioarekin batera, bigarren hizkuntzako gaitasunaren maila.

Horrela, eta elkarrekin ukipen-egoeran dauden bi hizkuntzen estatus erlatiboaren arabera, elebitasun gehi-

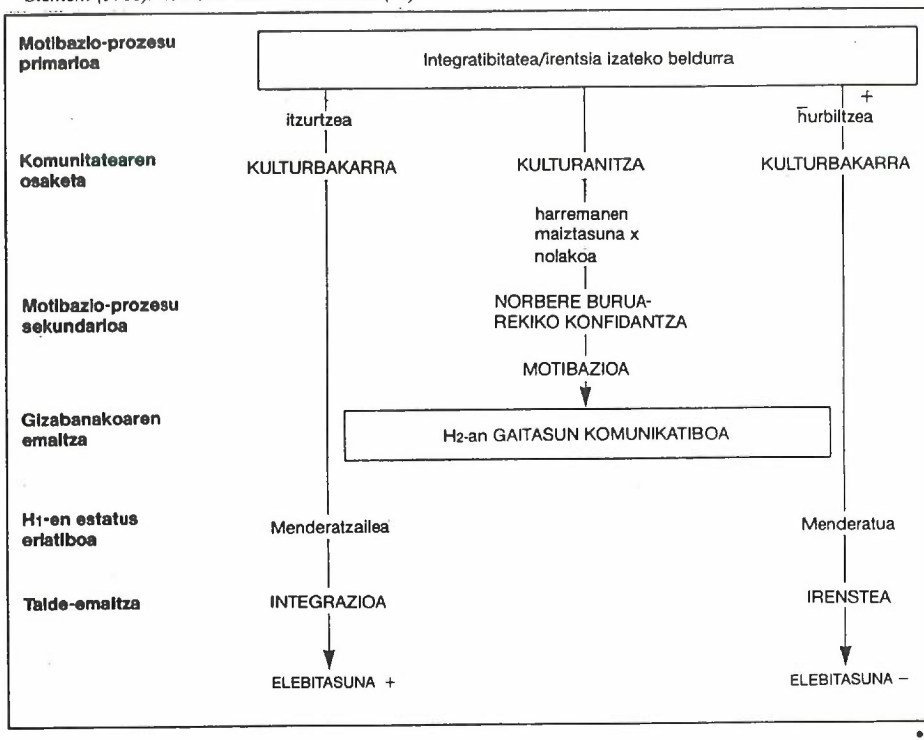
tzailea edo kentzailea emango da. Gehitzailea, ikaslea hizkuntz gehiengokoa baldin bada eta bigarren hizkuntza eskuratzea bere nortasun etnolinguistikoarentzat mehatxu gertatzen ez baldin bada; eta kentzailea, alderantziz, gehiengoak hizkuntza minoritarioduna irensten baldin badu.

Giles eta Byrne-k (1982) egin dizkionte kritika batzuk Clement-en ereduari, baina honek bi berrikuntza garrantzizko dakartza:

- Hizkuntz konfidantzaren kontzeptua, Gardner-en hersturaren kontzeptua bereganatu eta birlantzen duena.
- Kruidener-ekin (1983) batera ariki, gaitzetsi egiten du Gardner eta Lambert-en (1972) motibazioa bitan banatzea. Ez dute uste Clement eta Kruidener-ek motibazio integratzailea ezinbestean instrumentalaren aurkakoa denik eta, bestalde, diote segun eta kultur-gunearen elementuak nolakoak diren, motibazio-modu desberdinak sortuko direla, esaterako: adiskidetasun-egarria, bidaiak egiteko gogo, jakintza edo arrakastak lortu nahia, besteak menderatzeko irrika, etab.

Berrikuntza hauek kontuan hartu ditugu, uste bait dugu bide ematen dutela eredu hori Kanadako esparru elebitza baino eremu zabalagoetara egokitzeke.

• Clement (1980): kontestu sozialaren eredu (•4)

Bada beste eredu bat Kanadako tradizio horretan: Hamers eta Blanc-en (1982) hizkuntz eskurapenaren eredu psikosozilogikoa, alegia. Autore hauek Gardner, Lambert eta Clement-en ideiak jaso dituzte eta orobat beste zenbaitenak ere: Dulay, Burt eta Cummins.

Honako kontzeptu nagusi hauen inguruan egituratu dute beren teoria: sozializatzeko-prozesuan balore sozialak barneratzen dira eta horrek nortasun sozial jakin bat eta hizkuntzarekiko jarrera batzuk ezartzen ditu, hizkuntza ikasi eta erabiltzeko motibazioan eragina dutenak. Horrela garatzen da gaitasun komunikatiboa eta hortan oinarrituta, gaitasun linguistikoko-kontzeptuala, retroelikadura positiboa sustatuz prozesuan.

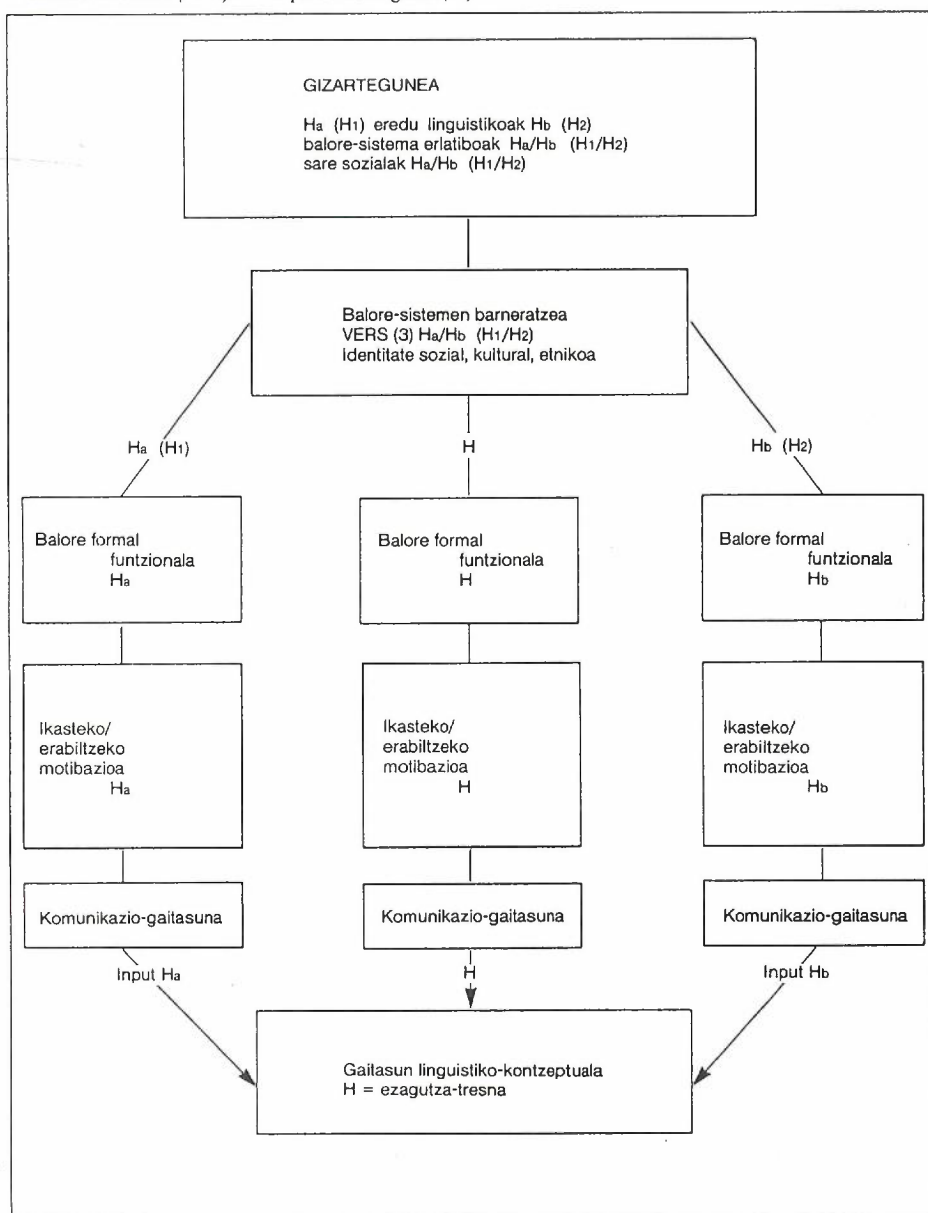
Eredu honetan:

- Hizkuntzarekiko jarrerak, beronen balorazio formal eta funtzional gisa ulertzen dira.
- Bereiztu egiten dira hizkuntza ikasteko eta erabiltzeko motibazioak.
- Bereiztu egiten dira gaitasun linguistikoko-kontzeptuala eta gaitasun komunikatiboa, ez direla erabat batera eskuratzen esanez.

Idazle hauen ikuspegi globalizatzaileak eta beren disziplinarrekotasun nabarmenak sar erazi dizkigu geure oinarritzko marko teorikoaren barruan.

Bai Clement-en, bai Hamers eta Blanc-en ereduak ikerketa enpirikotatik frogatu dira, eta emaitzen indarrez azaldu dute baliagarriak direla elebitasun-egoera desberdinetan.

• Hamers eta Blanc (1982): eredu psikosoziologikoa (*5)

*5

2.2. Gizarte-psikologia europarra eta hizkuntza. Bristol

Lehen esan dugun bezala, guk auke-ratu dugun ikuspegi teorikoa Kanadako Psikosoziolinguistikatik eta Hizkuntzaren psikologia sozialaren Bristolgo Eskolatik dator.

Giles da Bristol-en hizkuntzaren ikerketan gehien aritu dena. Tajfel-ek (1974) kategorizazio sozialaz esandakoa bildu du, kategorizazio hau ulertuz mundu fisikoan eta gizartean taldeak sortzen dituen ezagupen-prozesu gisa. Hortik dator identitate sozialaren sentimendua eta talde bateko izatearena

eta sentimenduan talde horri atxekita egotearen konszientzia. Horren ondorioz sortzen dira norberaren burua besteekin erkatzea eta lehia soziala, harik eta benetan bereiztea eta identifikatzea lortzen den arte.

Balore eta ezaugarri nagusi batzuen inguruan (hala deitzen ditu Smolicz-ek 1979) egituratzen da talde-identitatea; hizkuntza izan daiteke horietako bat.

Lambert-ek (1979) dio hizkuntza eta kultura osagai garrantzitsuak direla gizarte eleanizdun eta kulturantzidunetan, talde-, gizarte-, eta etni identitatearen osagai garrantzitsu izan ere.

Giles-ek (1986) adierazten du, berriz, etnizitatearen sinbolorik onena hizkuntza jotzen duten taldeetan, hiztun-talde bakoitzak gizarte osoan duen estatusaren baitan egongo dela kategorizazioa eta erkaketa soziala.

Bourhis eta Taylor-ekin batera, bizitasun etnolinguistikokoaren kontzeptua —VEL (3)— garatu zuen 1977an. Hona definizioa: «Taldea bat beste talde etnikoekiko harremanetan entitate berezi bezala aritzeko gauza egiten duten faktore sozioestruturalen multzoa». Hiru motatakoak dira faktoreak:

- Estatusa: taldearena (soziala, ekonomikoa, historikoa) eta hizkuntzarena.
- Demografikoak: populazioaren indarra (zenbatekoa) eta banaketa.
- Erakundeen babesa: Formala (mass media, hezkuntza, administrazioa, industria). Informala (kultura eta erlijioa).

Guzti horretatik sortzen da bizitasun etnolinguistikoko erlatibo subjektiboa (VERS), hots, ukipenean dauden bi hizkuntzek aipatutako faktoreei buruz duten indar erlatiboaz subjektuak duen iritzia. Honen baitan dago talde etnolinguistikokoaren indarra eta hizkuntzen ukipen-egoeran entitate berezi gisa irauteko kementa. Maila handiko VERS-ak salientzia (4) etniko handi-
goa esan nahi du.

Giles-ek 1982an «Bigarren hizkuntz lorpenaren taldearteko eredua» garatu

zuen Byrne-rekin batera. Horretan azaltzen dira hizkuntza minoritarioek hizkuntza maioritarioa ikaste-koan laguntza edo oztobobide izango dituzten baldintzak.

Hauek dira kontzeptu nagusiak:

- Taldeko izatea eta talde-identitatea.
- Hizkuntzaren balioa identitate etnikoa definitzeko.
- Bizitasun etnolinguistikoko erlatibo subjektiboa (VERS).
- Taldeen mugak eta higikortasuna.
- Hizkuntzarekiko jarrera, motibazioa eta asmoak.

Kontzeptu hauek garrantzizkoak dira, nahiz eta beste era batean izan, hizkuntz gehiengokoek hizkuntza minoritarioa ikastea denean ere. Hau da gure kasua.

Taldearteko eredu honen azken bertsio berraztertuan, Giles, Garrett eta Coupland-ek (1987) aipatzen dituzte hizkuntz gutxiengoko taldeek berengandik kanpo dagoen talde maioritarioaren hizkuntza ikasterakoan lortuko duten maila mugatzen dituzten baldintzak edo «proposizioak». Bi azpitaldetan banatzen dituzte ikasle-talde horiek:

1) *A* azpitaldea; talde horretakoek eskurapen murrizak egingo dituzte H2 maioritarioan,

- a) beren burua hizkuntza identitatearen osakin garrantzitsutzat duen talde bateko kideztat daukate-nean;
- b) beren taldearen estatusari oker eta aldatu beharreko irizten diotenean;
- c) VERS handia dutenean;
- d) taldeen arteko mugak finkoak direnean;
- e) beste taldeekin gutxi identifikatzen direnean eta, haiekin erkatuta, galtzaile direnean; ez dago kategorianitzeko identifikaziorik.

2) *B* azpitaldekoek, aitzitik, arrakasta handia izango dute gehiengoaren H2-ren eskurapenean. Izan ere,

- f) beren taldearekiko identifikazioa ez bait da sendoa; edo hizkuntza ez da talde horren etnizitatearen ezaugarri garrantzitsua; edo, baldin bada, H2 eskuratzek ez du subjektua mehatxupean jartzen; edo, jarrita ere, badaude hizkuntzaz kanpo identitatea mantentzeko baliabide onargarriak;
- g) subjektuak ez du bere talde barruko estatusaren ezagupen alternatiborik eraikitzen; edo, eraikitzen baldin baditu, bigarren hizkuntza ikastea eskatzen duten alternatibak dira;
- h) bere taldearekiko eta bestearekiko loturak zabalak eta malguak dira;
- i) subjektuak beste kategoria sozial askorekin identifikatzen du bere burua, eta pozik dago hala lortutako identitatearekin eta estatus endogrupalarekin;
- j) bere taldearen bizitasuna ez da bestearena bezain indartsua, baina uste du bigarren hizkuntza eskuratzek on egingo diola bere taldeko identitatearen hizkuntzaz kanpoko zenbait berezitasun mantendu edo indartzeko.

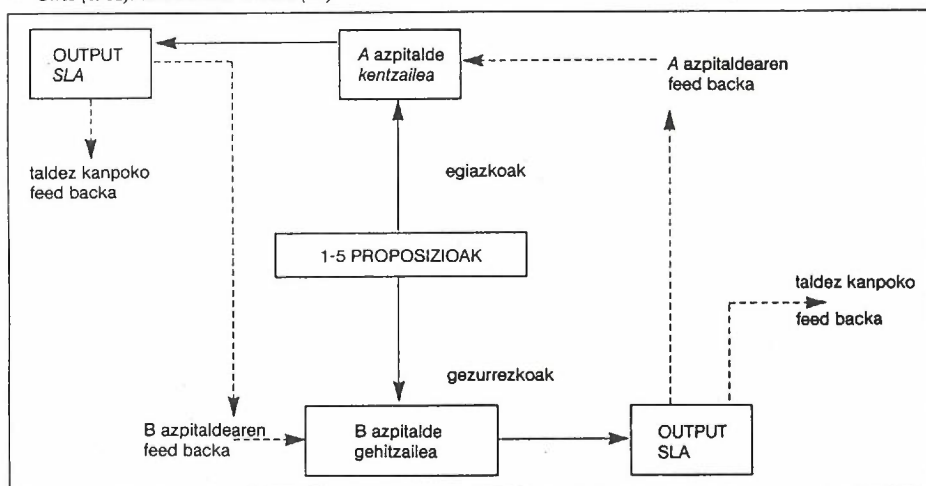
Laburtzeko, honako ideia hauek hartu dizkiogu autore honi:

- Pertsona orok garatzen du identitate sozial eta etniko bat.
- Gizarte eleanizdunetan, hizkuntza da identitate horren bereizgarrietako bat.
- Etnien arteko harremanak talde horietako bakoitzak elkarrekin-tza sozialen sarean duen estatusaren baitan daude.
- Subjektuak VERS-aren bitartez bereganatzen ditu erlazio horiek.

Hauek dira Giles eta lankideen ekarpenak:

- Identitate sozialari buruzko ikerketa enpirikoen tradizioa.
- Identitate sozialaren eraketan hizkuntzari eta beronen estatusaren aldagaiei arreta berezia eskaintzea.
- Talde minoritarioei buruzko teorizazioa gure egoeratik eredu kanadiarra baina hurbilago dagoena.
- VEL eta VERS kontzeptuak elkarrekin txertatzea.
- Lehen azaldutako ereduak bezala, badu honek ere bermatzen duen euskarri enpirikoa.

• Giles (1982): taldearteko ereduak (*6)

(SLA.: Second language acquisition. Bigarren hizkuntzaren eskurapena)

2.3. Laburbilduma

Nagusiki hemen azaldutako teoriak aintzakotzat hartuz eta Kanadako elebitasuna eta talde minoritarioena esplikatzen erabili diren eredu hauek egokitu nahian, eredu bat moldatu dugu, aurreko horiek elkarrekin txertatu nahi dituen eta aldi berean gure gizarte eleanizdunaren berezitasunei erantzun dioena. Eredu hau erabilitako diseinu empirikoarekin bat dator. Eredu horretan H2-ren eskurapenean baldintzabide diren aldagai-moten artean geure ikerketan aukeratu eta erabili ditugunak hartzen dira kontuan.

Baliabide metodologikotzat, eta egindako sailkapenaren erlatibotasunaren jakinaren gainean (oso eztabaidagarria bait da), bi aldagai-mota berezi ditugu:

1. Lehenengo mailan, subjektua talde bateko kide izateak eta bere estatus sozialak eragindako aldagai jakin batzuk hartzen ditugu kontuan.

Maila honetako aldagaiak, lehenengo, soziodemografiko deitu ditugunak dira:

- Subjektua zein hizkuntz taldekoa den. Gure lan honetan lehenengo hizkuntza espainiera duena da, gure ukipen-egoeran maioritaria delako, lanaren hipotesiak agintzen duen bezala. Beraz, ez dago desberdintasunik guk ikeritutako populazioan aldagai honen aldetik.
- Sexua.
- Adina (zein ikasturtetan dagoen): OHOk 5. eta 8.
- Maila sozioekonomiko eta soziokulturala; gure laginean homogeneo suertatu direnez, enpirikoki ikertu ez ditugunak.

Eta horiezaz gain testuinguruko aldagai deitu ditugunak:

- Eskolan H2 eskuratzeko erabili den programa edo eredu linguistikoa: A edo betikoa, B edo aldeko murgilketa (5).

Ikuspegi tradizionaltzat dauka bigarren hizkuntza beste edo-

zein eskolagai bezala hartzen duena, OHOk lehenengo ikasturtetik hasita, astean bataz beste hiru ordu emanez, guk ikertutako laginean bezala.

Aldezko murgil-programatzat instrukzioa bi hizkuntzetan ematen denekoa ulertzen dugu: ama-hizkuntzan eta bigarren hizkuntzan, hau ez ikasgai bezala hartuz, baizik eta hezkuntzarako medio bezala funtsean. Bigarren hizkuntzari astean 15etik 20 ordutara ematen zaizkio aurrekolatibak hasita.

- Bigarren hizkuntzaren ezagutza-maila familian.
- Leku eta giro bateko eta besteko H2-ren erabilera.

Honako leku eta giro hauek hartu dira kontuan: familia, lagunak, eskola, irakurketa, telebista, musika, kalea eta dendak.

Arlo honetan sartuko litzateke orobat nolako H2 ikasi aldagaia ere eta, horren barnean, gure egoeran euskara, alde batetik, eta hizkuntza arrotzak, ingelesa eta frantsesa, bestetik.

Aldagai soziodemografiko hauek mugatzen dituzte nolorebait bigarren mailako aldagaiak: maila psikosozialekoak.

2. Maila psikosozialean

- Identitate etnikoa.

Maila psikosozialean, lehenengo eragina identitate etnikoarena dateke, euskararenganako eta beronen hizkuntz komunitatearenganako jarrerak baldintzatuz, hauek direlarik, Gardner-ekin ikusi dugunez, motibazioaren euskarriak. Arlo horretan sartzen dira, era berean, motibazioaren nondik eta nolakoa, H2-rekin lotuta dagoen hizkuntz konfidantza eta herstura, VERSa, eta honekin lotuta dagoen etnozentrismo-maila.

- Gure ikerketan, identitate nazional edo etnikoa espainol aldekoa izan daiteke ala euskaldun aldekoa.
- Bigarren hizkuntzari buruzko jarrerak, eta horren hiltunez buruzkoak, diferentzial semantikoen bidez neurtu dira:

* Hizkuntza: erraza/zaila, itsusia/polita, miresmena/arbuioa, harrotasuna/lotsa, balioduna/baliogabea, garrantzizkoa/garrantzigabea, kultoa/ez-kultoa, gaurkoa/antigoalekoa.

* H2-ko hitzunak: burutsuak/leloak, atseginak/ez-atseginak, alaiak/tristeak, aberatsak/pobreak, langileak/alferrak, modernoak/antigoalekoak, adikorak/ez-adikorak.

- Motibazioa: ikerketa honetan H2 ikasi eta erabiltzera zuzendua, berau ikasteko gogoia eta horretarako ahalegina barne.

Motibazioaren norakoan bereizten ditugu:

- motibazio pragmatikoa, norberaren onura bilatzen baldin bada;
- motibazio integratzailea, dagokion hizkuntz komunitatearenganako hurbilpen afektiboa nahi bada;
- motibazio komunikatiboa, H2-ren hitzunekin elkarreragina nahi bada, derrigorrean haiekin integratu beharrik gabe.
- Egoerak sortzen duen herstura eta norberaren hizkuntz gaitasunekin konfidantza, hau da, konfidantza linguistikoa.
- Etnozentrismoa norberaren taldea kanpokoa baino gehiago baloratzea da. Hiru alderditatik analisatu da hemen hizkuntzaren alorra: H2-ri ematen zaion garrantzia, norberaren arrakasta-maila eta gizartearen onarpena.

Gardner eta Lambert-ekin batera ikusi dugunez, H2-ren eskurapen-prozesuko emaitzak maila psikosoziolinguistikoan lekutzen dira, eta horren barruan daude: 1) hizkuntz gaitasuna, bere osakin guztiekin eta 2) emaitza psikosozialak: motibazioan, jarreretan, hizkuntz konfidantzan eta baita identitate sozialean ere. Horrela eratzen dira Hamers eta Blanc-ek (1982) deskribatutako elebitasun-mota desberdinak.

Gure kasuan, hizkuntzaren aldetik bakarrik neurtu dira eskurapen-prozesuaren emaitzak, ahozko eta idatzizko

ulermena eta ekoizpena bereiziz eta, ekoizpenaren barruan, lexikoaren alderdia morfosintaxiarenetik.

Gure ereduan, gure ustez, bigarren hizkuntzaren eskurapenaren eredu oso eta integratzaile batean sartu beharreko aldagaiak hauek izango lirateke:

Bigarren hizkuntzen eskurapena. Parte duten aldagaiak (2)

(Guk landutako eredu)

- *Aldagai soziodemografikoak eta ingurunearenak*
 - Talde linguistikoa (ama-hizkuntzaren arabera).
 - Sexua.
 - Adina eta H2-ren eskurapenari emandako denbora.
 - Maila sozioekonomiko eta sozio-kulturala.
 - Hizkuntz programa-mota: tradizionala/murgilketa.
 - H2-ren maila familian.
 - H2-ren erabilera.
 - H2-ren estatusa taldean.
- *Aldagai psikosozialak*
 - Identitate etnikoa.
 - H2-ri eta beronen hitzunei buruzko jarrerak
 - H2 ikasi eta erabiltzeko motibazioa.
 - Motibazioaren nondik eta norakoa:
 - pragmatiko edo instrumentala,
 - integratzailea,
 - komunikatiboa.
 - Hizkuntz konfidantza eta herstura.
 - Etnozentrismoa.
- *Gizabanakoaren aldagai psikologikoak*
 - Hizkuntz gaitasunak
- *Emaitzak*
 - Linguistikoak (RL).
 - Paralinguistikoak (besteak).

3. IKERKETA ENPIRIKOA

Lana 360 ikaslek osatutako laginarekin egin genuen, hiru eraketa-ardatzetan banatuta egin ere:

— Bigarren hizkuntza: euskara, frantsesa eta ingelesa.

— Ikasturtea: OHOk 5.a eta 8.a.

— Hizkuntz programa: tradizionala edo H2-an alde zurgilduta.

Horrela sortu ziren 1. mailako azpilaginak deitu ditugunak. Horietako bi ardatz konbinatuta, 2. mailako azpilaginak sortu ziren. Ez zatekeen zaila hiru ardatzak konbinatuta hirugarren azpilagin bat sortzea. Lan honetan, ordea, ez dugu maila hori ikutu.

• Erabilitako analisi estatistikoak

- Koerlazio sinplea - Pearson (5).
- T-testak, batazbestekoen arteko diferentzien garrantzia(5).
- Faktore-analisia (5).
- Erregresio anizkoitza (5).
- Bereizketa-analisia (5).

3.1. Lan-hipotesiak

Gure hipotesiek honako bi aspektu hauek dituzte oinarri eta aspektu horiek konbinatzen ahalegintzen dira:

- Euskal Herriko hizkuntz ukipenean ematen den egoeraren nola-ko psikosoziolinguistikoa.
- Lehen deskribatu diren teoria psikosoziolinguistikoa.

1. hipotesia

Beste zenbait leku elebidunetan ikusi den bezala, espero da gure hizkuntz ukipen-egoeran ere aldagai psikosozialak (identitate etnikoak, jarrerak, motibazioak eta hersturak, batipat) izango dutela eragina H2-ren eskurapen-prozesuaren emaitzetan. Hau da, aldagai hauen eta hizkuntz errendimenduaren artean koerlazioa izango dela uste da.

2. hipotesia

1. hipotesian deskribatutako egoeran, espero da hizkuntz gehiengoko subjektuentzat, hots, ama-hizkuntza espainiera dutenentzat, alderdi psikosozialak inplikazio handiagoa izango duela ukipenean dagoen hizkuntza bat eskuratzerakoan, euskara alegia, ukipe-

nean ez dagoen beste batenarekin konparatuz, frantsesa edo ingelesa.

3. hipotesia

Ez dute aldagai psikosozial guztiek eragin berdina lorpen-emaitzetan. Uste izatekoa da identitate etnikoak, oinarritzko aldagai psikosozilogikoa denez, eragin handiagoa izango duela lortutako elebitasun-moduan. Hau da, beronen eta emaitza linguistikoen arteko oerlazioa handiagoa izango dela.

4. hipotesia

Prospektibaren aldetik planteiatzen da.

2. hipotesian deskribatutako egoeran (talde elebidun bateko gehiengo linguistikoko subjektuak bigarren hizkuntza ikasten ari direnekoa), uste da alderdi psikosoziala inplikatuagoa egongo dela H2-ren lorpenean, lan hau aldeko murgil-programan (5) egiten denean, bestelako programa tradizionalai jarraiki egiten denean baino.

5. hipotesia

Aurreko hipotesietan deskribatutako egoeran, uste da alderdi psikosozialaren inplikazioa handitu egingo dela subjektuen adina handitu ahalean.

6. hipotesia

Azkenik, espero da identitate etnikoak eta motibazio integratzaileak eta komunikatiboak eragin handiagoa izango dutela hizkuntz gaitasun komunikatiboan H2-n lortutako ezagutza linguistiko-kognitiboetan baino.

Clement eta Kruidener-en (1983) iritzien arabera, 7. hipotesi bat sortzen da.

7. hipotesia

Lehenengo egoeran bertan, uste da motibazio integratzaileak eragin handiagoa izango duela euskara bigarren hizkuntza gisa ikasterakoan, eta motibazio komunikatiboak indar handiagoa izango duela frantsesaren eta ingelesaren eskurapenean.

3.2. Emaitzak

Hiru eratako emaitzak bereizi ditugu:

- Lan-hipotesiei dagozkienak.
- Hizkuntzari buruzkoak.
- Besteak.

3.2.1. Lan-hipotesiei dagozkien emaitzak

1. hipotesia

Uste zen aldagai psikosozialek eragin erabakiorra izango zutela bigarren hizkuntzen eskurapenean.

• 7 laukian erregresio anizkoitzaren bitartez lortutako emaitzetan ageri denez, hipotesi hau aldeztatu egin da, hizkuntz konfidantzaren aldagaia (COL) delarik indarrik handiena azaldu duena, bereziki bigarren hizkuntza euskara denean.

Gogora dezagun zeintzuk diren, Clement-ek (1980) dioenez, hizkuntz konfidantzaren osakinak: herstura gutxi H2-ren erabileran eta norberaren hizkuntz gaitasunen pertzepzio positiboa.

Baina hiru bigarren hizkuntza horietan, alderdi soziodemografikoek (ikasturteak eta hizkuntz ereduak) eragin handiagoa dute H2-ko emaitzetan alderdi psikosozialak baino.

Erregresio anizkoltza: bigarren hizkuntzak

EUSKARA		INGELESA		FRANTSESA		GUZTIRA	
R^2 0.67144		0.76496		0.85340		0.70264	
CUR	0.57	CUR	0.61	MLI	0.83	MLI	0.53
MLI	0.36	MLI	0.55	CUR	0.37	CUR	0.46
COL	0.25	COL	0.14	COL	0.10	COL	0.15
NUL	0.16	ETN	0.13	NUL	0.06	NUL	0.14
ACL	0.12	MOI	0.09	MOT	0.06	ACH	0.06
MOC	0.07	MOP	0.08	MOP	0.05	MOT	0.04
ACH	0.06	MOT	0.04	MOI	0.04	ACL	0.04
INV	0.06	NUL	0.04	ETN	0.04	INV	0.04
NCL	0.05	ACL	0.04	INV	0.04	NCL	0.03
MOT	0.03	NCL	0.04	MOC	0.04	ETN	0.03
MOP	0.01	INV	0.03	ACL	0.02	MOP	0.02
		ACH	0.02	NCL	0.02	MOC	0.02
		NUL	0.02	ACH	0.01	MOI	0.01

2. hipotesia

Hipotesi honen arabera, ama-hizkuntza espainiera dutenentzat, euskararen eskurapenean handiagoa zatekeen alderdi psikosozialaren inplikazioa frantsesaren eta ingelesaren eskurapenean baino.

Bai faktore-analisiaren bai erregresio

anizkoitzaren emaitzek egiaztatu egin dute hipotesi hau.

Faktore-analisan, • 8, • 9 eta • 10 laukietan, ageri da faktore psikosozialaren, soziodemografikoaren eta linguistikoaren arteko elkarreragina handiagoa dela H2 euskara den taldeetan frantsesa edo ingelesa denetan baino.

• Euskara	ACH ACL ETN MOI MOT MLI COL INV NCL NUL MOP RL
CUR Trabeska 1 FAKTOREA Goitik behera 2 FAKTOREA	

• Ingelesa MLI	NUL COL RL ACL MOT NCL ACH MOC MOP CUR
INV Trabeska 1 FAKTOREA Goitik behera 2 FAKTOREA	MOI ETN

• 9

• Frantsesa MLI RL	NUL COL NCL MOT MOP MOC ACL MOI CUR
INV Trabeska 1 FAKTOREA Goitik behera 2 FAKTOREA	ACH ETN

• 10

Erregresio anizkoitzean ikusten dugu lortutako emaitzak arrazoitzeko argi gutxiago ematen dutela hizkuntz eredua edo programaren eta ikasturtearen aldagaiek H2 euskara duten taldeetan, bereziki aldeko murgil-programen jarraitzaileetan; baina aldagai psikosozial eta kontestualen argia handiagoa dela ingelesko edo frantseseko taldeekin erkatzen direnean. Garrantzizko aldagai psikosozilogiko bezala azaltzen dira hizkuntz konfidantza, H2-ri eta beronen hiztunei buruzko jarrerak, eta aldagai kontestual garrantzizko bezala H2-ren erabilera-maila.

Bestalde, hondar-bariantza (5) handiagoa aurkitu zen H2 euskara duten taldeetan. Horrek esan nahi du ikerketa honetan aintzakotzat hartu ez diren hainbat aldagaiek euskararen eskurapenean eragin handiagoa duela frantsesaren eta ingelesaren eskurapenean baino. Hau da, euskara bigarren hizkuntza gisa eskuratzeko modua dela hiru hizkuntza horien eskurapenean ilunena. (Ikus • 11)

3. hipotesia

Identitate sozial etnikoari dagokionez, ez faktore-analisan eta ez erregresio anizkoitzean aurkitu dugu datu argirik euskal identitate nazionala (INV) oinarritzko aldagai psikosoziala dela esateko; beraz, ez beste aldagaien ardatz bezala egituratzen da, ez eragin handiagoa du H2-ren eskurapen-mailan.

Ikusten da, hala ere, euskara H2 denean, euskal identitate nazionala inplikaturik dagoela lehenengo faktore psikosoziolinguistikoa (• 8), hau delarik, bestalde, bariantzaren proportziorik (5) handiena argitzen duen faktorea; aldi beran, hau azaltzen da beste aldagai psikosozialekin ongien elkarrelerlazonaturik, ingelesaren eta frantsesaren ikaskuntzan ez bezala. Orobat beti-beti ageri da euskal identitate nazionala etnozentrismoaren aldagaiekin (ETN) koerlazonaturik.

Erregresio anizkoltza: bigarren hizkuntzak

EUSKARA
R² 0.67144

INGELESA
0.76496

FRANTSESA
0.85340

GUZTIRA
0.70264

• 11

Horrek joera bat agerian jarri bide du: bigarren hizkuntzaren eskurapenean, identitate nazionalaren papera argiago dagoela H2 hizkuntz komunitatean present dagoenean, hau da, ukipen-egoeran dauden hizkuntzetako bat denean.

4. hipotesia

Aztertutako hizkuntz eredua edo programetan alderdi psikosozialak duen garrantziari dagokionez, gure ustez era horretako aldagaiek inplikazio handiagoa zuketean aldeko murgil-programetan tradizioaletan baino (ikus • 12).

Erregresio anizkoltza: eredu linguistikoak**MLI B 0.39098**

CUR	0.46
COL	0.24
ACH	0.16
NUL	0.15
ACL	0.14
NCL	0.10
MOT	0.07
MOI	0.06
ETN	0.05
INV	0.04
MOP	0.03
MOC	0.00

MLI A 0.66773

CUR	0.80
MOT	0.14
COL	0.14
MOC	0.13
ETN	0.05
MOP	0.04
MLI	0.04
INV	0.04
ACH	0.03
MOI	0.02
NUL	0.02
ACL	0.02
NCL	0.01

Erregresio anizkoltza: A eredua**EUSKARA****0.71058**

CUR	0.73
MOC	0.35
MOT	0.30
INV	0.16
ACL	0.14
MOI	0.13
COL	0.10
ACH	0.10
ETN	0.05
MOP	0.03
NUL	0.02
NCL	0.01

INGELES**0.81291**

CUR	0.92
COL	0.28
ACH	0.20
INV	0.17
ETN	0.14
ACL	0.12
MOI	0.10
MOT	0.08
NUL	0.07
NCL	0.04
MOP	0.04
MOC	0.01

FRANTSESA**0.6866**

CUR	0.79
MOT	0.14
MOP	0.10
COL	0.08
ACH	0.07
MOI	0.04
ETN	0.03
NUL	0.03
ACL	0.02
INV	0.02
MOP	0.06
ACL	0.03

Erregresio anizkoltza: B eredua**EUSKARA**
0.41327**INGELESA**
0.59643**FRANTSESA**
0.45829

CUR	0.69	CUR	0.60	CUR	0.51
ACL	0.26	MOP	0.28	COL	0.26
COL	0.19	INV	0.25	MOC	0.23
MOT	0.14	MOT	0.19	NUL	0.22
NUL	0.13	COL	0.17	INV	0.11
MOC	0.13	MOI	0.15	ACH	0.10
INV	0.12	ACH	0.15	MOT	0.08
MOP	0.05	MOC	0.08	NCL	0.08
MOI	0.05	NCL	0.05	ETN	0.07
ACH	0.04	ETN	0.03	MOI	0.07
NCL	0.02				
ETN	0.01				

•12

Egia azaldu da uste hori erregresio anizkoitzaren emaitzetan. Izan ere:

- A ereduan, erregresio-ekuazioak (5) esplikatzen duen bariantzaren proportzioa handia da, handia bait da ekuazio honetan ikasturtearen aldagaiaren auresangarritasuna (5).
- B ereduan, ikasturteak edo H2 ikasteari emandako urteek ez dute hain eragin erabakiorrik lortutako hizkuntz emaitzetan; gehiago dute aldagai psikosozialek. Bestalde, kalkulaturako erregre-

sio-ekuazioaren esplikazio-indarra orohar aski txikiagoa da, oso txikia ere bai; beraz, gure eredua ez da behar bezain egokia aldeko murgilketa-eredu honi jarraituz H2 nola eskuratzen den azaltzeko.

Bestalde, t-test analisisan aurkitu dugu aldeko murgil-programetako taldeetan, bereziki euskarakoan, areagotu egiten direla gure lanean aintzakotzat hartu diren ezaugarri psikosozialak eta soziodemografikoak, erregresio anizkoitzean gertatzen zen era berean,

- 13an nabarmentzen den bezala.

T-test analisia: A eredua - B eredua

	T	SIG
RL	-18.51	0.000
NUL	-12.13	0.000
COL	- 8.42	0.000
ACL	- 5.65	0.000
MOT	- 4.26	0.000
MOC	- 3.74	0.000
MOP	- 3.66	0.000
NCL	- 3.59	0.000
MOI	- 2.94	0.004

Hizkuntzarteko gonbarazioa A - B ereduaren artean

EUSKARA			INGELESA			FRANTSESA		
	T	SIG		T	SIG		T	SIG
RL	-10.93	0.000	RL	-7.57	0.000	RL	-15.95	0.000
NUL	- 7.85	0.000	NUL	-5.07	0.000	NUL	- 9.47	0.000
IN	- 7.19	0.000	COL	-3.72	0.000	COL	- 4.59	0.000
COL	- 6.67	0.000	ETN	4.82	0.000	MOP	- 3.09	0.003
MOT	- 4.66	0.000	INV	3.96	0.000			
ACL	- 4.46	0.000						
NCL	- 3.33	0.001						
MOI	- 3.18	0.002						
ACH	- 3.13	0.002						
MOC	- 3.07	0.003						
MOP	- 3.05	0.003						
ETN	- 2.66	0.009						

•13

Alabaina, faktore-analisiaren emaitzak aztertuz, ageriko gauza da A eta B ereduetakoko taldeen egituraketa faktoriala (5) berdintsua dela aldeko murgil-programetan eta tradizioaletan, faktore-analisan azaltzen denez (• 14 eta • 15). Guzti horretatik ondorioztatzen da, faktore-analisan ageri denez, alderdi psikosozialak eta alderdi sozio-demografikoak hizkuntz errendimenduan (RL) duten eragina, berdin-berdina dela kalitatearen aldetik murgil-programetan eta programa tradizioaletan, baina ez alderdi kuantitatibotik, aldagai psikosozialen eragin sakonagoa jasaten bait dute H2 aldeko murgil-programei jarraituz ikasten ari direnek, t-testen arabera; beraz, azken fi-

nean, aldagai hauen eragina hizkuntz lorpenetan handiagoa da programa tradizioalen jarraitzaileentzat baino, erregrasio anizkoitzean ikusi den bezala.

5. hipotesia

Alderdi psikosozialak H2-ren esku-rapenean OHoko 8. urtekoen taldean 5. urtekoenean baino eragin handiagoa izango zela espero zen. Eta hori alde bakarrrik gertatu da egia, bai faktore-analisan, bai erregrasio anizkoitzaren emaitzen aldetik, berdintsuak bait dira bi taldeentzako egituraketa-faktoriala (ikus • 16 eta • 17) zein erregrasio-ekua-zioak (• 18).

• B eredua CUR	RL COL MOP NCL ETN MOC MOT
INV Trabeska 1 FAKTOREA Goitik behera 2 FAKTOREA	NUL MOI ACH ACL

• 14

• A eredua CUR	RL COL MOT ETN MOP MOC
NCL Trabeska 1 FAKTOREA Goitik behera 2 FAKTOREA	NUL INV ACH ACL MOI

• 15

• OHOkoko 8 ETN	ACL MOT COL ACH MOI MOC NCL NUL MOP RL
Trabeska 1 FAKTOREA Goitik behera 2 FAKTOREA	INV MLI

• OHOkoko 5	RL MLI NUL COL NCL MOT MOC ACL MOP MOI INV
Trabeska 1 FAKTOREA Goitik behera 2 FAKTOREA	ETN ACH

Erregresio anizkoitza: adina

<i>OHoko 8</i>	<i>0.64103</i>	<i>OHoko 5</i>	<i>0.65471</i>
MLI	0.60	MLI	0.62
COL	0.18	COL	0.20
INV	0.13	NUL	0.18
MOI	0.10	ACL	0.12
MOT	0.07	ETN	0.07
NUL	0.07	MOI	0.07
MOP	0.06	MOT	0.06
MOC	0.05	ACH	0.06
ACH	0.04	NCL	0.05
ETN	0.04	INV	0.03
NCL	0.01		
ACL	0.01		

•18

Gure ustez, handiagoak izango ziratekeen kontrasteak elkarren artean tarte handiagoa duten bi adin-talde aukeratzera edo tarte hori beste tarte batzuekin erkatzera.

6. hipotesia

Gardner-ek (1985) definitutako xede integratzailearen eta hizkuntz gaitasunaren alderdi komunikatiboen artean koerlazioa egongo zela uste genuen.

Xede integratzailean, identitate soziala eta orientazio integratiboa sartu ditugu; eta, hizkuntz gaitasun komunikatiboan, ahozkoaren ulermena eta ekoizpena.

Uste horren aldeko daturik ez dugu aurkitu.

7. hipotesia

Motibazioaren orientazioari dagokionez, Clement eta Kruidener-ek (1983) esandakoaren arabera, espero genuen:

- Motibazio integratzailea (bere barnean identifikazioaren osagaia duena) erabakiorra izango zela euskara ukipen-egoeran H2 gisa ikasterakoan.

- Motibazio komunikazionalak (bere barnean elkarreraginaren desioa duena, nahiz eta hurbilpen afektiborik ez izan) eragina izango zuela frantsesaren eta ingelesaren eskurapenean.

Ez dugu hipotesiaren lehenengo zatia aldeko daturik; eta baditugu, berriaz, bigarrenaren aldeko joera azaltzen dutenak. Motibazio komunikatiboa H2 frantsesa duen azpi-laginean azaltzen da, aldeko murgil-programan, hizkuntz errendimendua mugatzen duen aldagai gisa. Era berean, azpitalde hauek ezaugarri beraren jabe dira H2-ko frantses eta ingelesean egindako t-testaren arabera (ingelese $T = 4.88$ 0.000; frantsesa $T = 4.38$ 0.000).

Ez dugu lan honetan aurkitu motibazioaren nondik eta norakoari buruz aurkeztutako bi hipotesien aldeko euskarrik, agian alderdi hauek neurtzeko erabili diren eskalen funtsik ezagatik.

3.2.2. Eraitza linguistikoa

Maila linguistikoan, espero zen bezala, H2-ren eskurapenean alde handia

aurkitu dugu eskuratutako emaitzetan (RL) aldeko murgil-programaren, edo B ereduaren, jarraitzaileen eta OHOk 8.eko ikasleen aldekoa.

Aldezko murgil-programetako taldeen artean, frantsesa H2 duen taldeak beste taldeek baino hizkuntz gaitasun-maila handixeagoa du. Agian H2-ri talde honetako ikasleek beren programan denbora gehiago ematen diotelako.

Programa tradizionalan, edo A hezkuntz ereduari, frantseseko taldeak ditu, ordea, emaitzarik murritzenak.

Euskara eta ingeleseko taldeen emaitzak maila beretsukoak dira. Horrek esan nahi du, euskara H2 gisa irakasteko programak berriagoak diren arren, lortutako emaitzak onak direla, agian aldagai psikosozialari esker.

Beste emaitza bat ere azaldu da (ikus • 7: erregresio anizkoitzaren taulak): frantsesaren eskurapena batez ere jarraitutako programa edo hizkuntz ereduaren baitan dagoen bitartean, adinak eta ikasteari eskainitako urteen zenbatekoak dutela, itxura denez, eragin erabakiorra ingelesaren eta euskararen eskurapenean. Bigarren hizkuntza desberdinen eskurapenean arrazoi

desberdinek dutela eragina pentsatzeko bidea ematen digu guzti horrek.

Lortutako emaitzetan azpimarratzea merezi duen hirugarren puntua da maila beretsua lortzen dutela ikasleek ahozko (CO) eta idatzizko ulermeneari (CE) (H2 euskarako taldean ezik), eta ekoizpen lexikal ahozko (PLO) eta idatzian (PLE)

- bai aldeko murgil-programari jarraitzen diotenean,
- bai OHOk 8.ean, H2-ri ordu gehiago eman zaizkiolako, eta agian adin handiagokoen adimen-garapenari esker.

Aitzitik, beste hizkuntz gaitasun batzuk, idatzizko (PLE) eta ahozko ekoizpen morfosintaktikoa (PGO) kasu, OHOk 5. urtean ere ikasleen esku daude jadanik H2-an murgil-programei jarraitzen diotenean; ez, ordea, ezta 8.enean ere, programa tradizionalen jarraitzaileentzat.

Ikertutako H2-etako hizkuntz errendimenduaren (RL) moldaketan kontuan hartu diren hizkuntz gaitasunei buruzko bariantz proportzioak (R^2 : • 19) bistaratzen du hori (datu gehiago nahi izatera, ikus azken eranskina).

R^2 : arrazoitutako bariantz proportzioa (5)

CO	CE	PS	PLE	PGE	PLO	PGO	
0.45	0.50	0.35	0.71	0.58	0.34	0.22	GUZTIRA
0.36	0.46	0.26	0.71	0.71	0.43	0.13	EUSKARA
0.58	0.68	0.46	0.73	0.61	0.44	0.15	INGELESA
0.62	0.58	0.67	0.87	0.89	0.37	0.52	FRANTSESA

Horrek zeharbidez indartzen du gaitasun linguistiko-komunikatibo mota desberdinak daudelako ustea, bakoitzak tratamendu berezia eskatzen duena.

3.2.3. Beste zenbait emaitza

- *Identitate sozial etnikoari dagokionez*

Beren nortasun etnikoaz galdetzen zaienean, ikasleek, ia orohar, espainol-

tzat baino apur bat gehiago daukate beren burua euskalduntzat, joera hau euskara bigarren hizkuntz gisa daukaten artean areagotzen delarik.

Gero, osagai edo kategoria sozial desberdinek euskal nortasun etnikoaren definizioan duten garrantziaz galdetzen genuen. Lagin osoaren emaitzak dakarzkigu baita azpilaginenak ere, nahiz eta azken hauek oso esanguratsuak ez izan (ikus • 20).

Euskal identitate etnikoaren elementuei aitortzen zaien garrantzia

1. Lagin osoa
2. H2 euskara
3. H2 ingelesa
4. H2 frantsesa

5. OHOk 5
6. OHOk 8
7. A eredia
8. B eredia

	1	2	3	4
Euskaldun izan nahia	3.34	3.37	3.33	3.33
Euskara apur bat jakitea	3.21	3.60	2.99	3.03
Euskadi defendatzea	3.09	3.18	3.12	2.98
Euskadin jaioa izatea	2.97	2.81	2.99	3.14
Euskadin bizi eta lan egitea	2.77	2.85	2.73	2.73
Euskara ondo jakitea	2.53	2.65	2.48	2.45
Euskal familiakoa izatea	2.53	2.31	2.53	2.60

	5	6	7	8
Euskaldun izan nahia	3.23	3.43	3.43	3.26
Euskara apur bat jakitea	3.43	3.33	3.33	3.12
Euskadi defendatzea	3.15	3.23	3.23	2.95
Euskadin jaioa izatea	3.11	3.00	3.00	2.95
Euskadin bizi eta lan egitea	2.75	2.89	2.89	2.65
Euskara ondo jakitea	2.59	2.66	2.66	2.46
Euskal familiakoa izatea	2.72	2.55	2.55	2.46

(Oharra: puntuazioak batazbesteko aritmetikoak dira 1-5 eskalan.)

Aski ahobatez euskaldun izateko go-go aitortzen da identitate etnikoaren definizioan elementurik garrantzizkoena. Ikusten dugu, nekez objektiboa daitekeen adierazgarria izanik ere, emaitza bat datorrela Azurmendik (1986) euskal nerabe eta gazteei buruz egindako ikerketarekin.

Euskara ezagutzeari dagokionez, ezau-garri garrantzizkoen bigarren mailan «euskara apur bat jakitea» azaltzen da, esanez hizkuntzak eginkizun erabakiorra duela euskal identitate etnikoan. Ikusten denez, «euskara apur bat jakitea» ere ez da indize objektiboa. Baina hizkuntzaren ezagutzan «euskara ondo jakitea» da euskal identitate nazionalaren eraketan garrantzirik gutxien duen elementua.

Zuzeneko puntuazioen (5) arabera, euskara «zerbait jakitea» eta «ondo jakitea»ren arteko aldea esanguratsua da estatistikoki ($T = 8.88$ $p < 0.000$). Horrek esan nahi du, dirudienez, euskarari euskal identitatearen elementu mugatzaile gisa azaleko balioa bakarrik aitortzen zaiola, aski bait da hizkuntza zerbait jakitea; ez dago, antza denez, hizkuntza ikasteko konpromezu handirik eta ikertutakoan artean balio sinbolikoa areago ematen zaio balio pragmatikoa baino.

Euskal identitatearen hirugarren osagaiak ere ez du muga argirik, «Euskadi defendatzea» bait da:

Gero, elementu objektiboagoak daitoz, aitortutako garrantziaren arabera sailkatuta:

- Euskadin jaioa izatea.
- Euskadin bizi eta lan egitea.

— Jatorriz euskal familiaren batekoa izatea.

• *Bigarren hizkuntzaren erabilera-guneei buruz*

Alde batetik, elkarreragina ematen denekoak hartzen ditugu aintzakotzat, formalak (eskola eta abar) eta informalak (familia, lagunak, kalea) bereiziz; eta, bestetik, elkarreraginik gabeko guneak: irakurketa, musika eta telebista.

Hiru hizkuntzek elkarreragin informaleko guneetan erabiltzen dira gutxien eta elkarreraginik gabekoetan gehien: telebista, musika eta irakurketa; eta eskola da bigarren hizkuntza gehien erabiltzen den gune formala.

Euskarari dagokionez, telebista eta eskola dira hizkuntza hori gehien erabiltzen diren guneak. Telebistak badu garrantzia frantsesa bigarren hizkuntza gisa ikasten ari direnen artean ere. Ingelesa bigarren hizkuntza bezala ikasten ari direnentzat musikak du goreneko garrantzia. Guzti horretatik ondorioztatzen dugu:

- telebista, musika eta irakurketa dira bigarren hizkuntzen ikas-kuntzan laguntzeko erabiltzen jakin behar ditugun baliabideak;
- eskola lan eraginkorra ari da egiten populazioaren elebiduntzean, bai euskara ikasteari bai erabiltzeari dagokionez;
- bigarren hizkuntzak elkarreraginan erabiltzea sustatu behar da, ikasleak elebitasun pasiboan gera ez daitezen, ondo ulertuz, baina adierazteko gauza ez direla. (Ikus • 21)

Bigarren hizkuntzen erabilera

Guneak	Taldeak:	EUSKARA	INGELESA	FRANTSESA
Familia		1.79	1.45	1.82
Lagunak		1.37	1.27	1.31
Eskola		2.30	2.53	2.90
Irakurketa		2.05	2.24	3.00
Telebista		2.85	1.55	3.48
Musika		1.93	3.66	2.40
Kalea, dendak		1.43	1.21	2.16

(OHARRA: puntuazioak batazbesteko aritmetikoak dira 1 - 5 eskalan.)

•21

4. ONDORIOAK

4.1. Eskuratzeko dagoen bigarren hizkuntzari (H2) buruz

Bigarren hizkuntzen arteko parekatzeari buruz hauxe ondoriotzen dugu:

- Indize objektiboek [soziodemografikoen (ikasturteak) eta kontestualek (hizkuntz ereduak eta programa-motak)] bakarrik ez dute segurantzia handirik ematen ama-hizkuntza gaztelania dutenek eskolan euskara ikasiko dutela aurreratzeko, eta hori neurri handiagoan dago faktore psikosozialen baitan frantsesaren eta ingelesaren eskurapenean baino. Hizkuntz konfidantza eta hersturarik eza, euskal identitate etnikoa eta jarrerak dira eraginik handiena duten alderdi psikosozialak.
- Ama-hizkuntza espainiera dutenek frantsesa eta ingeleza eskuratzeko ia osorik esplikatzen da indize objektibo horien bitartez (ikasturtea eta hizkuntz ereduak).

Ikertutako hiru bigarren hizkuntzetan, eskurapenean eraginik handiena

duen aldagai psikosoziala hizkuntz konfidantza da eta erabiltzeko hersturarik eza, eta ez identitate etnikoa edo arrazoi motibazionalak edo jarrerak.

Lot ditzagun azkenean esandako hau eta euskara jakiteak euskal identitate etnikoaren osagai gisa duen garrantzia eta erabilera-gunei buruz ikusi duguna, eta har ditzagun kontuan Gardner eta Lambert (1972) eta Mackey-ren (1983) ideiak, honek bait dio, azken finean, orientazio pragmatikoak erabakiorragoak direla bigarren hizkuntzen lorpenen ideologiak baino; eta hona non eskaintzen zaizkigun euskararen normalizazioan heldu beharreko bide garrantzitsu baten nondik-norakoak. Bide honek euskara komunikazio eta elkarreraginerako tresna gisa duen balioa sustatzea eskatzen du, hori bait du, ikusi dugunez, faltarik handiena. Horrela euskarak indar handiagoa izango luke euskal identitatearen osagai gisa, eta ez balio azaleko edo folklorista bakarrik.

Era beran aurkitu dugu arinkeria dela bigarren hizkuntza arrotz guztien eskurapena berdin juzkatzea; izan ere, bakoitzak bere ezaugarri bereziak ditu, ikaskuntza horretan eragina dutenak:

dela nazioarteko hizkuntzak izateak ematen dien estatus eta balioa; dela, frantsesari dagokionez, espainierarekin batean euskararekin ukipenean egotea.

Lehen esan dugun bezala, gogorazten dugu frantsesaren eskurapena gehiago dagoela programa-motaren eta hizkuntz ereduaren baitan; ingelesarena ikasteari emandako urteen baitan areago dagoela dirudien bitartean.

Frantsesaren eskurapena zenbait aldetatik euskararen antzeko ageri da ikertutako ikasleei dagokienez (Donostiako eskolameak), hauekin erdi-ukipenean edo dagoelako; baina beste zenbait aldetik ingelesarenaren antza du, eta horrela hizkuntza arrotzen ezaugarriak nabarmentzen dira.

Alderdi psikosozialari dagokionez, aurkitu dugu ingelesa ikasten ari direnek jarrera baikorra dutela hizkuntza ingelesari buruz, baina inolaz ere ez ingelesdunei, hots, ingelesei buruz. H2 gisa frantsesa ikasten ari direnek badiote estimazioa bai hizkuntzari bai hiltunei.

4.2. Jarraitutako hizkuntz ereduak buruz

Aski bedi gogoraztea askoz eragin-korrako azaldu direla bigarren hizkuntzen eskurapenerako aldeko murgil-programa edo hizkuntz ereduak, bereziki hauetako bat hizkuntz komunitatean lehenengoarekin ukipenean dagoen.

Bestalde, programa horiek indartu egiten dituzte alderdi psikosozialak; gogora dezagun, Lambert eta Gardner-ek (1972) diotenez, alderdi hauek aurrasaten dutela argienik zer-nolakoak izango den arrakasta bigarren hizkuntzen eskurapenean, bereziki gizarte eleanizduetan.

4.3. Ikertu diren bi adin-taldeen dagokienez

5. hipotesian esandakoa gogorazten dugu. Ez dago ikertutako adin-tal-

deen artean alderik aldagai psikosozial eta soziodemografikoek eskuratutako hizkuntz errendimenduan izandako eraginean.

Maila deskriptiboan bakarrik aurkitu da lan honetan ikertutako talderik gazteenean, OHoko 5.ekoan, jarrera baikorrak daudela bigarren hizkuntzari eta hizkuntza hori dutenei buruz. Hau beste zenbait autorek ere aurkitu zuen: Hamers eta Deshaies-ek (1982) eta Genesee-k (1983).

4.4. Azkeneko gogoetak. Geroari begira

Gure gizartean euskara, eta hizkuntza arrotzak, eskolan ikasteari denok garrantzizko irizten diogulako, azkar egin beharreko lana iruditzen zaigu lorpen-prozesu horiek gure artean nola burutzen diren aztertzea, ahalik eta disziplina gehien ikuspegitik eta egoera ahalik eta desberdinenetan, hau da, ahalik eta osokien ikertzea, irakaskuntzan lorpen hori ahalik eta ongien antolatzeke xedez. Arazo eta xede horren esparruan dago lan honen funtsa ere.

Eta ikerketa honen mugapenen jakinaren gainean gaudelako, uste dugu, oinarrietan egokia izanik ere, birformulatu egin beharko genukeela hemen erabilitako diseinua, ikergaiari hobeto egokitzeke, batipat euskararen eskurapenari dagokionean; erabili dugun diseinuari jarraituz lan honetan ez bait dago euskararen eskurapena ingelesaren edo frantsesaren lorpena bezain ondo esplikatua.

Honako puntu hauek barneratu beharko lituzke ikerketa-diseinu birformulatu horrek:

- Ikuspegi interdisziplinarioagoa, arlo pedagogiko-didaktikoa eta norbanakoaren psikologiari dagokion sartuz eta guzti hori lan honetan kontuan eduki diren arlo linguistikoa, soziologikoa eta psikosozilogikoarekin erlazionatuz.
- Zientzia bakoitzetik etortutako alderdi gehiagori begiratu. Horrela,

esate baterako, hizkuntzaren aldetik, hemen ikertu ez diren gaitasun komunikatiboaren hainbat alderdi ikertu beharko lirateke.

- Oraingo diseinu honetan kontuan hartu diren zenbait alderdi sakondu eta xehekiago behatu, esaterako, H2-ren lorpenean «hizkuntz konfidantza» eta H2 erabiltzean «hersturarik ezarena», hauek arrazoibidetzen bait dute ongien oraingo lan honetan H2-ren eskurapena; ondoren datoz ikasturtearen (adina eta ikasteko ematen den urte-multzoa) eta eskolan jarraitutako programa edo hizkuntz ereduaren aldagaiak (dela aldeko murgil-programa dela tradizionala).
- Heterogeneitate handiagoa nahiko litzatekeela soziodemografiaren eta kontestutaren aldetik, diseinu berria gure gizartearen ispilu hobia izan dadin eta hori aplikatuz lortutako emaitzak Komunitate Autonomo osora estrapolatzeko modukoak izan daitezken.
- Analisi kuantitatibo eta kualitatiboak ere eguneratu egin beharko lirateke, baita erabiliko diren teknika estatistiko-informatikoak ere.

Ez daukagu, bestalde, ahaztuta geure lanean erabili dugun diseinua, edo hobe oraindik, era daitekeen berria, euskararen komunitate osoko beste gune geopolitikoetan eta baita beste zenbait ukipen-egoeratan ere aplikatzeak eta lortutako emaitzak elkarrekin erkatzeak izan dezakeen interesa.

Azkenik, azpimarratzekoa da guzti honek izan dezakeen balioa bai teoria zientifikoaren aldetik (uste dugunez, lortuko liratekeen aurkikuntzengatik, hauek inplikaturiko zientziei mesede handia egingo bait lieke) eta baita plangileen ikuspegitik ere, bereziki kultura eta hezkuntzaren plangileenetik.

5. OHARRAK

(1) *Adquisición de segundas lenguas en situación de lenguas en contacto. Un análisis psi-*

cosociolingüístico Doktoradutza-tesiaren laburpena, Maria Jesus Espik, Maria Jose Azurmendi irakaslearen gidaritzapean egin eta EHU'n 1989ko apirilean defendatua, «Cum laude» kalifikapena lortuz.

(2) Lan enpirikoan aztertutako aldagaien definizioa:

- RL = Rendimiento lingüístico obtenido - Lortutako hizkuntz errendimendua
- CO = Comprensión oral - Ahozko ulermena.
- CE = Comprensión escrita - Idatzizko ulermena.
- PS = Producción léxico-semántica no dirigida (escrita) - Ekoizpen lexiko-semantikoa ez-zuzendua (idatziz hartua).
- PLE = Producción léxica escrita - Idatzizko ekoizpen lexikala.
- PLO = Producción léxica oral - Ahozko ekoizpen lexikala.
- PGE = Producción gramatical escrita - Idatzizko ekoizpen gramatikala.
- PGO = Producción gramatical oral - Ahozko ekoizpen gramatikala.
- CUR = Curso escolar: 5.º y 8.º de EGB - Ikasturtea: OHOKo 5. eta 8.
- MLI = Modelo lingüístico: A = tradicional; B = inmersión parcial - Hizkuntz eredu: A = tradizionala; B = aldeko murgilketa.
- NCL = Nivel de conocimiento de L2 en la familia - H2-ren ezagutza-maila familiar.
- NUL = Nivel de uso de la L2 por parte del sujeto - Hizkuntzaren erabilera-maila subjektuarengan.
- INV = Identidad étnica vasca (sentirse más vascos que españoles) - Euskal identitate etnikoa (espainol baino gehiago euskaldun sentitu bere burua).
- ETN = Etnocentrismo (valorar más el conocimiento de la lengua propia, el euskara, que el del inglés y el francés) - Etnozentrismoa (norberaren hizkuntzaren eza-gupena, euskararena, frantsesarena eta ingelesarena baino gehiago estimatu).
- ACL = Actitud favorable hacia la L2 - H2-ri buruz aldeko jarrera.
- ACH = Actitud favorable hacia los hablantes de la L2 - H2-ren hiztunei buruz aldeko jarrera.
- MOT = Motivación favorable hacia la adquisición de la L2 - H2 eskuratzearen aldeko motibazioa.
- MOP = Orientación motivacional pragmática o instrumental - Motibazio pragmatiko edo instrumentala.
- MOI = Orientación motivacional integradora - Motibazio integratzailea.

MOC = Orientación motivacional comunicativa - Motibazio komunikatiboa.

COL = Confianza lingüística (en las propias posibilidades de adquisición de la L2) y falta de ansiedad (en el uso de la L2) - Konfiantza linguistikoa (norberak H2 eskuratzeko duena) eta heraturarik eza (H2-ren erabileran).

(3) VERS: Vitalidad etnolingüística relativa subjetiva - Bizitasun etnolinguistikoko erlatibo subjektiboa.

VEL: Vitalidad etnolingüística - Bizitasun etnolinguistikoa.

(4) Gertaera bat determinatzen duten faktoreen artean, une batean indarrak gehien duena eta ia garrantzizko bakarra.

(5) Aldezko murgilketa-eredua - Modelo de inmersión parcial.

Aldezko murgil-programa - Programa de inmersión parcial.

Arrazoitutako bariantz proportzioa - Proporción de varianza explicada.

Auresangarritasuna - Valor predictivo.

Bariantz proportzioa - Proporción de varianza.

Batazbestekoen arteko diferentzien garrantzia - Significación de la diferencia entre medias.

Bereizketa-analisisa - Análisis discriminante.

Egituraketa faktoriala - Estructuración factorial.

Erregresio anizkoitza - Regresión múltiple.

Erregresio-ekuazioa - Ecuación de regresión.

Faktore-analisisa - Análisis factorial.

Hitzeko adimena - Inteligencia verbal.

Hondar-bariantza - Varianza residual.

Koerlazio sinplea - Correlación simple.

Ukipen-egoera - Situación de contacto.

Zuzeneko puntuazioa - Puntuación directa.

CE = Comprensión escrita - Idatzizko ulermena (IU)

PS = Producción léxico-semántica - Ekoizpen lexiko-semantikoa (ES) (Ez-zuzendua, idatziz hartua)

PLO = Producción léxico-oral - Ahozko ekoizpen lexikala (AEL)

PLE = Producción léxico-escrita - Idatzizko ekoizpen lexikala (IEL)

PGO = Producción gramatical oral - Ahozko ekoizpen gramatikala (AEG)

PGE = Producción gramatical escrita - Idatzizko ekoizpen gramatikala (IEG)

Analisi hau lagin osoarekin eta H2-etako azpi-laginekin egin zen, honako puntu hauek behatzeko:

— Ea analisatutako hizkuntz osakin guztiak neurri berean dauden ikertutako aldagai psikosozialen baitan, edota batzuek horietakoren batekin lotura estuagoa duten; hau lortutako RL-ren alderdi psikosoziala ezagutzeko;

— Ea alderdi psikosozialaren ezauzgarri hauek berdin azaltzen diren ikertutako hiru H2-etan.

Horretarako erregresio-analisi batzuk egin ziren, menpeko aldagai gisa RL-ren zazpi osakinetakoko bakoitza hartuz, eta aldagai independente gisa ikertutako aldagai psikosozialak; eta hauek izan ziren emaitzak (• 22, • 23, • 24, • 25, • 26, • 27, • 28, • 29).

Zazpi laukietako bakoitzean *guztira* izenpean eta H2 bakoitzeko, R^2 ren (arrazoitutako bariantz proportzioa) indizea ageri da, zazpi hizkuntz osakinetakoko bakoitzari ikertutako aldagai psikosozialen osoari buruz dagokiona. Eta aldagai psikosozialekin batera (aldagai independentea), bakoitzari dagokion betha (β) ageri da, hots, aldagai psikosozial bakoitzak menpeko aldagaia, edo osakin linguistikoa, mugatzeko duen garrantziaren indizea.

6. ERANSKINA: HIZKUNTZ ERRENDIMENDUAREN (RL) EZAUGARRIAK

Lan honetan, analisatu diren honako zazpi osakin edo hizkuntz komunikazio-gaitasun hauek integratzen dute hizkuntz errendimendua (RL):

CO = Comprensión oral - Ahozko ulermena (AU)

1. R^2 (= arrazoitutako bariantz proportzioa): .22

	CO	CE	PS	PLE	PGE	PLO	PGO
GUZTIRA	0.45	0.50	0.35	0.71	0.58	0.34	0.22
EUSKARA	0.36	0.46	0.26	0.71	0.71	0.43	0.13
INGELESA	0.58	0.68	0.46	0.73	0.61	0.44	0.15
FRANTSESA	0.62	0.58	0.67	0.87	0.89	0.37	0.52

•22

2. Erregresio-análisisa

a) CO: Comprensión oral - Ahozko ulermena (•23)

GUZTIRA		EUSKARA		INGELESA		FRANTSESA	
0.45501		0.36490		0.58972		0.62349	
MLI	0.42	ACL	0.35	CUR	0.60	MLI	0.69
CUR	0.36	COL	0.30	MLI	0.41	CUR	0.35
COL	0.16	CUR	0.21	ACH	0.16	MOI	0.10
NUL	0.12	INV	0.21	COL	0.15	COL	0.10
MOT	0.05	MLI	0.18	MOC	0.14	MOC	0.07
MOI	0.05	ETN	0.13	NUL	0.10	MOP	0.07
ACL	0.03	NUL	0.11	MOT	0.10	MOT	0.07
MOC	0.03	MOP	0.08	ACL	0.08	ACH	0.06
INV	0.03	ACH	0.08	ETN	0.05	ETN	0.06
ACH	0.02	MOT	0.04	MOI	0.04	ACL	0.05
ETN	0.02	MOC	0.04	INV	0.02	NCL	0.03
MOP	0.01			MOP	0.01	INV	0.01
NCL	0.01						

•23

b) CE: Comprensión escrita - Idatzizko ulermena (*24)

GUZTIRA 0.50827		EUSKARA 0.46699		INGELESA 0.68228		FRANTSESA 0.59257	
CUR	0.46	CUR	0.41	CUR	0.62	MLI	0.67
MLI	0.43	COL	0.30	MLI	0.58	CUR	0.44
ACL	0.11	ACL	0.23	NUL	0.13	MOI	0.13
ACH	0.10	INV	0.16	NCL	0.13	NUL	0.10
MOT	0.09	MLI	0.15	ACL	0.12	MOT	0.08
COL	0.07	MOI	0.13	ETN	0.12	ACH	0.07
NCL	0.07	NCL	0.13	MOT	0.09	ETN	0.05
MOI	0.07	ACH	0.11	MOP	0.09	ACL	0.05
MOP	0.06	MOP	0.09	MOI	0.08	MOP	0.04
ETN	0.04	NUL	0.05	INV	0.06	MOC	0.03
NUL	0.03	ETN	0.04	MOC	0.05	COL	0.02
INV	0.01	MOC	0.02	ACH	0.05	NCL	0.01
MOC	0.01			COL	0.02	INV	0.01

•24

c) PS: Producción léxico-semántica no dirigida - Ekoizpen lexiko-semantiko ez-zuzendua (*25)

GUZTIRA 0.35477		EUSKARA 0.26979		INGELESA 0.46196		FRANTSESA 0.67297	
CUR	0.44	CUR	0.46	MLI	0.43	MLI	0.42
MLI	0.30	ACL	0.28	CUR	0.37	CUR	0.41
MOC	0.19	MOC	0.22	MOI	0.24	COL	0.27
COL	0.11	ETN	0.21	ACH	0.20	MOC	0.21
ACL	0.09	INV	0.18	MOC	0.16	MOP	0.19
MOI	0.09	NUL	0.18	MOT	0.14	MOT	0.12
MOT	0.06	MOI	0.13	ACL	0.14	INV	0.10
INV	0.06	COL	0.12	INV	0.12	ACH	0.08
NCL	0.04	MLI	0.07	MOP	0.07	NCL	0.07
ETN	0.03	MOP	0.04	NUL	0.02	ACL	0.07
MOP	0.01	ACH	0.03	ETN	0.01	ETN	0.06
NUL	0.01	MOT	0.03	COL	0.01	NUL	0.03
						MOI	0.02

•25

d) PLE: Producción léxica escrita - Idatzizko ekoizpen lexikala (*26)

GUZTIRA 0.71965		EUSKARA 0.71209		INGELESA 0.72415		FRANTSESA 0.87750	
MLI	0.53	CUR	0.54	CUR	0.64	MLI	0.77
CUR	0.49	MLI	0.48	MLI	0.41	CUR	0.37
NUL	0.16	ACH	0.19	NUL	0.11	COL	0.13
COL	0.12	COL	0.18	MOC	0.09	NCL	0.06
ACL	0.06	NUL	0.12	MOI	0.08	MOP	0.05
MOI	0.06	ACL	0.08	ACH	0.07	ACL	0.05
MOC	0.05	MOI	0.07	INV	0.06	MOI	0.04
ETN	0.04	NCL	0.06	MOP	0.05	ACH	0.04
ACL	0.04	MOC	0.06	COL	0.04	MOT	0.03
MOT	0.04	ETN	0.05	ACL	0.03	NUL	0.03
NCL	0.04	MOP	0.03	MOT	0.02	MOC	0.02
INV	0.03	MOT	0.02	NCL	0.01	ETN	0.02
MOP	0.02	INV	0.02			INV	0.02

•26

e) PGE: Producción gramatical escrita - Idatzizko ekoizpen gramatikala (*27).

GUZTIRA 0.68437		EUSKARA 0.71391		INGELESA 0.61971		FRANTSESA 0.89995	
MLI	0.53	CUR	0.56	CUR	0.57	MLI	0.83
CUR	0.41	MLI	0.44	MLI	0.43	CUR	0.28
NUL	0.20	ACH	0.21	COL	0.14	MOT	0.10
COL	0.13	COL	0.18	MOT	0.08	COL	0.06
ACL	0.11	NUL	0.13	MOP	0.08	ACL	0.06
NCL	0.07	ACL	0.11	MOC	0.07	NCL	0.06
ACH	0.05	MOI	0.10	ACL	0.06	NUL	0.03
MOI	0.03	ETN	0.10	NUL	0.05	ETN	0.03
ETN	0.03	INV	0.06	ETN	0.03	ACH	0.02
MOT	0.03	NCL	0.06	MOI	0.03	MOI	0.02
MOC	0.01	MOT	0.05	ACH	0.02	INV	0.02
MOP	0.01	NUL	0.02	NCL	0.02	MOC	0.01
				INV	0.01	MOP	0.01

•27

f) PLO: Producción léxica oral - Ahozko ekoizpen lexikala (*28)

GUZTIRA 0.34083		EUSKARA 0.43326		INGELESA 0.44810		FRANTSESA 0.37496	
MLI	0.38	CUR	0.44	MLI	0.35	MLI	0.56
CUR	0.29	MLI	0.31	ETN	0.35	CUR	0.33
NUL	0.10	MOI	0.26	CUR	0.32	MOC	0.11
COL	0.10	NUL	0.20	COL	0.29	NCL	0.09
MOT	0.08	ACL	0.16	ACL	0.28	MOP	0.08
ETN	0.08	ACH	0.13	INV	0.26	ACH	0.06
ACL	0.07	COL	0.12	ACH	0.17	COL	0.05
INV	0.06	NCL	0.07	MOP	0.17	MOT	0.05
MOI	0.05	INV	0.06	NUL	0.13	NUL	0.05
MOP	0.03	ETN	0.06	MOT	0.04	ACL	0.04
MOC	0.02	MOP	0.04			ETN	0.04
NCL	0.02	MOC	0.03			INV	0.04
ACH	0.01					MOI	0.03

•28

g) PGO: Producción gramatical oral - Ahozko ekoizpen gramatikala (*29)

GUZTIRA 0.22775		EUSKARA 0.13734		INGELESA 0.15200		FRANTSESA 0.52152	
MLI	0.25	CUR	0.24	MLI	0.23	MLI	0.76
NUL	0.18	MOT	0.21	ETN	0.22	NUL	0.20
INV	0.13	MLI	0.16	MOT	0.13	CUR	0.11
COL	0.13	NUL	0.14	COL	0.13	MOC	0.11
ACL	0.12	MOI	0.13	MOI	0.13	COL	0.08
ACH	0.12	COL	0.10	ACH	0.11	ACL	0.07
MOC	0.07	ACL	0.08	ACL	0.10	ETN	0.07
CUR	0.06	MOP	0.08	INV	0.10	INV	0.07
MOI	0.05	NCL	0.08	MOC	0.07	MOP	0.07
MOP	0.03	ACH	0.06	MOP	0.06	NCL	0.07
NCL	0.01	MOC	0.06	CUR	0.06	MOI	0.05
ETN	0.01	ETN	0.04	NUL	0.03	MOT	0.04
		INV	0.02	NCL	0.02	ACH	0.01

•29

AIPUAK

- AZURMENDI, M.J. (1981): «Bilingüismo. Diglosia», *Euskal linguistika eta literatura: Bide berriak*. Bilbao: Universidad de Deusto.
- BOURHIS, R.Y., GILES, H., ROSENTHAL, D. (1981): «Notes on the construction of a subjective Vitality Questionnaire for ethnolinguistic groups», *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 2:2.
- CLEMENT, R., KRUIDENER, B. (1983): «Orientations in second language acquisition: the effects of ethnicity, milieu and target language on their emergence», *Language Learning*, 33:3.
- GARDNER, R.C., LAMBERT, W.E. (1959): «Motivation variables in second language acquisition», *Canadian Journal of Psychology*, 13:4.
- GARDNER, R.C., LAMBERT, W.E. (1972): *Attitudes and motivation in second language learning*. Massachusetts: Newbury House Publ.
- GARDNER, R.J., SMYTHE, P.C., CLEMENT, R. (1979): «Intensive second language study in a bicultural milieu: an investigation of attitudes, motivation and language proficiency», *Language Learning* 29:2.
- GARDNER, R.C. (1984): «Investigating a causal model of second language acquisition: where does personality fit?», *Canadian Journal of Behavioural Science*, 13:3.
- GARDNER, R.C. (1985): *Social Psychology and Second Language Learning*. London: Arnold. Publ.
- GENESEE, F. (1983): «Bilingual Education of majority language children: the immersion experiments in review», *Applied Psycholinguistics*, N.4.
- GILES, H., ST. JACQUES, B. (1979): *Language and ethnic relations*. Oxford: Pergamon Press.
- GILES, H., BYRNE, J.L. (1982): «An intergroup approach to second language acquisition», *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 3:1.
- GILES, H., GARRET, P., COUPLAND, N. (1987): «Language acquisition in the Basque Country: invoking and extending the intergroup model», *II Congreso Mundial Vasco. Congreso del Euskara*. Vitoria/Gasteiz: Gobierno Vasco.
- HAMERS, J., BLANC, M. (1983): *Bilingualité et bilinguisme*. Bruxelles: Mardaga Ed.
- LAMBERT, W.E. (1972): *Language, Psychology and Culture*. Stanford: Stanford Univ. Press.
- MACKEY, W.F. (1983): *Six questions sur la valeur de la dichotomie L1-L2*. Québec: CIRB.
- TAJFEL, H. (1981): *Human Groups and Social Categories. Studies in Social Psychology*. Cambridge: Cambridge Univ. Press.

Itzultzailea: Boni Urkizu

PSICOLINGÜISTICA DE LA ADQUISICION DE LENGUAS SEGUNDAS EN SITUACION DE CONTACTO DE LENGUAS

No cabe duda de que la adquisición de las lenguas segundas (L2) es una de las problemáticas más actuales, más urgentes y de mayor interés, tanto en las ciencias humanas y en el mundo actual, como también para nuestra sociedad concreta. Con este trabajo hemos querido colaborar en el desarrollo y solución de dicha problemática.

En este trabajo, de orientación interdisciplinaria, hemos estudiado: 1.º) El nivel o rendimiento lingüístico conseguido en la adquisición del euskara, del inglés y del francés como L2 y por parte de los escolares de Donostia, en 5.º y 8.º de EGB, y tanto siguiendo el modelo lingüístico A o tradicional, como el modelo lingüístico B o de inmersión parcial. Esto a través de unas pruebas de comprensión oral y escrita, de otras pruebas de expresión oral y escrita también, y de una quinta prueba de producción léxico-semántica. 2.º) Se han estudiado

las características psicosociales relacionadas con las lenguas de la población estudiada, siguiendo la hipótesis de que lo psicosocial influye en el rendimiento lingüístico obtenido en la adquisición de L2. Estas características se refieren a los siguientes aspectos: el nivel de conocimiento de la L2 en la familia; el nivel de uso de la L2 por el sujeto estudiado; la identidad étnica vasca; el etnocentrismo; las actitudes hacia la L2 y hacia sus hablantes; la motivación respecto de la adquisición de la L2, y las orientaciones motivacionales o pragmático-instrumental, o integradora, o comunicativa; y la confianza lingüística en las propias posibilidades de adquisición de la L2, junto a la ansiedad ante el uso de la L2. Y 3.º) la interrelación entre lo lingüístico y lo psicosocial, con el fin de ver cómo interviene lo psicosocial en el rendimiento lingüístico obtenido. Ahora, la hipótesis principal se rela-

ción con la sociología de las lenguas, en el sentido de que se supone que la adquisición de una L2 en situación de contacto de lenguas (que dentro de la Comunidad Autónoma Vasca serían el euskara y el español) tiene características distintas, fundamental-

mente psicosociológicas, que la adquisición de otras L2, lenguas extranjeras en dicha situación de contacto de lenguas, o de bilingüismo social. Ambas hipótesis mencionadas son corroboradas empíricamente en este trabajo.

THE PSYCHOLINGUISTICS OF SECOND LANGUAGE ACQUISITION IN A SITUATION WHERE LANGUAGES ARE IN CONTACT

There is no doubt that second language (L2) acquisition is one of the most urgent concerns, and of great interest as much for the human sciences and the world at large as for our own society. With the present work we hope to have contributed to the unravelling and solution of the problem.

Our orientation here is multi-disciplinary and we have carried out studies of the following: 1) The level or linguistic proficiency achieved in the acquisition of Euskara, English and French, as L2 on the part of schoolgoers in Donostia, in the 5th and 8th level of EGB, looking equally at those following the linguistic model A (the traditional model) as at those of model B (partial immersion). This study has been carried out through a variety of means: tests of writing and oral comprehension, other tests involving written and oral expression, and a fifth test of lexico-semantic production. 2) The psychosocial characteristics related to the languages of the groups under study basing ourselves on the hypothesis that the psycho-social has considerable bearing on the linguistic proficiency obtained in the acquisition of L2. These characteristics refer to the following points: the level of L2

knowledge in the family; the level of L2 use by the person under study; ethnic Basque identity; ethnocentricity; attitudes towards L2 and towards those who speak it; motivation with regard to the acquisition of L2, and the different type of motivational orientation either instrumental, integrational or communicative; linguistic confidence in the actual possibility of acquiring L2, together with anxiety arising from the use of L2. 3) The interrelation between the linguistic and the psycho-social, with the aim of seeing how the psychosocial intervenes in the degree of linguistic proficiency obtained. The main hypothesis in this case is related to the sociology of languages in the following sense: it is supposed that the acquisition of a second language in the situation where languages are in contact (in the Basque Autonomous Community this situation arises with Euskara and Spanish) has different characteristics, fundamentally psychosociological ones, than those pertaining to the acquisition of other, foreign languages in that same situation.

Both of the hypotheses mentioned are corroborated in this study.

PSYCHOSOCIOLINGUISTIQUE DE LA ACQUISITION DE LANGUES SECONDES EN SITUATION DE CONTACT DE LANGUES

Il n'y a pas de doute que l'acquisition des langues secondes (L2) c'est une des problématiques les plus actuelles, les plus urgentes et d'un plus grand intérêt aussi bien dans les sciences humaines et dans le monde actuel que pour notre société concrète. C'est avec ce travail que nous avons voulu collaborer au développement et à la solution de cette problématique.

Dans ce travail d'orientation interdisciplinaire nous avons voulu étudier: 1.º) Le niveau ou rendement linguistique atteint dans l'acquisition de l'euskara (langue basque), de l'anglais et du français, comme deuxième langue et du côté des écoliers de Saint-Sébastien (Donostia)

en 5º et 6º de EGB, tant en suivant le modèle linguistique A ou traditionnel qu'en suivant le modèle B ou d'immersion partielle. Tout cela à travers des épreuves de compréhension orale et écrite, d'autres épreuves d'expression orale et écrite aussi, et d'une cinquième de production lexico-sémantique. 2.º) On a étudié les caractéristiques psychosociales en rapport avec les langues de la population étudiée en suivant l'hypothèse que le psychosocial a une influence sur le rendement linguistique atteint dans l'acquisition des L2. Ces caractéristiques se rapportent aux aspects suivants: le niveau de connaissance de la L2 dans la famille; le niveau

d'usage de la L2 par le sujet étudié; l'identité ethnique basque; l'ethnocentrisme; les attitudes envers la L2 et envers ceux qui la parlent; la motivation à l'égard de l'acquisition de la L2 et les orientations motivationnelles ou pragmatico-instrumentale, ou intégrative, ou communicative; et la confiance linguistique en ses propres possibilités d'acquisition de la L2 avec l'anxiété devant l'usage de la L2. Et 3.º) l'interrelation entre le linguistique et le psychosocial dans le but de voir comment ce qui est psychosocial intervient dans le rendement linguistique

acquis. Maintenant, l'hypothèse principale se rapporte avec la sociologie des langues, en ce sens que l'on suppose que l'acquisition d'une L2 en situation de contact de langues (qui, à l'intérieur de la Communauté Autonome Basque, seraient l'euskara et l'espagnol) a des caractéristiques différentes, fondamentalement psychosociologiques, de l'acquisition d'autres L2, langues étrangères dans ladite situation de contact de langues, ou de bilinguisme social. Les deux hypothèses mentionnées sont corroborées empiriquement dans cette étude.